БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 191 (8411)
АВГУСТЫН 14
СРЕДА
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Советскэ Партийно-Правительственна делегаци Германска Демократическа Республика айлшалжа байна (1-дэхи нюур).

Ц. Дандаров, Хуряалга ойртоо, шамдахаар болоо (1-дэхи нюур).

«Партиин нэгэдэл тухай» В. И. Ленинэй һургаал (2-дохи нюур).

40 ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ. Генерал Корниловой контрреволюционно буһалгаае бута сохилго (2-дохи нюур).

С. Шарапов. Зунай бэлшээри дээрэ (3-дахи нюур).

Ю. Цоктоев. Хонидоо эртэ хурьгалуулжа урмашаа. (3-дахи нюур).

Д. Будаев. Бурят-Монгол хэлэнэй грамматикын дутагдалнууд (3-дахи нюур).

Уулзатараа баяртай, нүхэд! (4-дэхи нюур).

Б. Мунгонов. Хүсөөтэ горхон харяална (4-дэхи

Хилын саанаһаа ерэһэн телеграмманууд. (4—дэхи нюур).

Оньһожоруулагдаһан тогуудые олоор бариха

Хүдөө ажахын бүхы культурануудай үндэр баян ургаса абадаг болохо тушаа партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн манай республикын колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд үнгэрһэн хабарай тарилгые бүри эмхитэйгээр, богони болзор соо хэжэ, гүрэнэй түсэбые 100,6 процент дүүргэһэн байна. Ороохото культурануудай бүхы тарилгын гурбанайнь нэгэ хуби хэрээһэлүүлэн, нарин рядтайгаар таригдаа.

Олонхи аймагуудта урда жэлэйхиһээ һайн ургаса абтахаар хараалагдана. Таряа хуряалгын хүдэлмэри газаа орожо ерэбэ. Коммунистическэ партии, Советскэ правительствын анхарал оролдолгын ашаар манай республикын МТС, совхозууд энэ жэлдэ мянга гаран шэнэ комбайн абаа. Тингэжэ комбайнуудаймнай тоо нёдондонойхиһоо хоёр дахин шахуу олон болоо. Таряа амяарлан хуряаха зэр зэбсэгүүд, түхеэрэлгэнүүд мүн лэ олоор абтаа. Таряа хадаха, машинануудай олон болоһон дээрэһээ тэдэниие зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглабал, таряа хуряалгые богони болзор соо дүүргэхэ хүсэд арга боломжо бии болонхой.

Таряа хуряалгын түрүү арга болохо амяарлан хуряалгые үргэнөөр хэрэглэхэтэеэ нэгэн хамта сэхэ комбайнаар хадажа сохигдоһон ороохо үжээн буртяангүйгөөр, саг соонь бултыень сэбэрлэжэ, хатаажа гүрэндэ тушааха, худалдаха, үрэһэ хааха хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ тон шухала болодог. Зэргэ хүдэлһэн олон комбайнуудһаа ороһон ехэ таряа һэбэрээн хатааха, сэбэрлэхэ оньһожоруулагдаһан тоггүй, һарабшатай сарайгаар хомор байһан колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ ехэ таряа гутааһан, эшыень ургуулһан байха юм. Энэ дутагдалаа дахин дабтахагүйн тулада оньһожоруулагдаһан тогуудые, ороохо хадагалха ехэ складуудые олоор бариха, хуушануудыень һэльбэн заһаха гээшэ таряа хуряалгада бэлэдхэхэ хүдэлмэринүүдэй нэгэ шухала хубинь болоно.

Сэлэнгын аймагай Тельманэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд, Мухаршэбэрэй аймагай зарим колхозууд оньһожоруулагдаһан тогуудые түхеэрэлгэдэ анхаралаа табина. Зэдын аймагай колхозууд һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд горьтой ороохо багтаахаар складуудые баряа. Тиибэшье үшөө олон колхозууд, илангаяа Яруунын, Хориин, Иволгын, Хэжэнгын аймагуудай колхозууд ороохо сэбэрлэхэ, хатааха оньһожоруулагдаһан тогуудые болон ороохоной складуудые бариха тушаа оролдолго гарганагүй. Кударын, Кяхтын, Тарбагатайн, Сэлэнгын аймагуудай колхозууд энэ жэлдэ ороохо хадагалха нэгэшье шэнэ склад баряагүй. Яруунын аймагай «Улаан-Туяа» колхоз имагтал оньһожоруулагдаһан тоггүй, типовой һайн складгүй байһан дээрэһээ ехэхэн таряагаа үжээһэн байна. Энээнһээ яруунынхид шухала согсолол хээгүй байһаар. Оньһожоруулагдаһан ток, ороохоной складуудые бариха хүдэлмэри тэндэ унжагайруулагдана. Зүгөөр, Яруунада таряа хуряалгада һайнаар бэлэдхэжэ байһан ажахы бии. Ерэхэ намарай бороо хуратай байжа магад байһаниие уридшалан хаража, Яруунын совхозой дирекци болон партийна эхин органузаци таряа хуряалгада һайнаар бэлэдхэжэ байна. Тус совхозой фермэ бүхэндэ СЗС маркын ороохо хатааха түхеэрэлгэ тодхогдонхой. Тэрэнһээ гадна, ороохо хатааха долоон нүүдэл сушилка хүдэлхэ юм.

Оньһожоруулагдаһан ток хадаа ороохо сэбэрлэхэ, хатааха, ашаха хүдэлмэридэ хүнэй хүсэ гаргашалгые юһэ дахин багадхажа үгэдэг юм. Тиимэһээ колхозууд болон совхозуудта үбһэ, таряа хуряалгын халуун үедэ хүдэлмэриингөө хүсые эрхим һайнаар, зүбөөр ашаглахын, хуряаһан бүхы ороохо таряагаа гутаан, халаангүйгөөр абахын тулада колхоз, совхоз бүхэн оньһожоруулагдаһан шэнэ тогуудые, ороохоной шэнэ складуудые бариха, хуушануудаа ойрын сагта заһабарилжа дүүргэхэ зэргэтэй.

Олон колхозууд болон совхозууд ороохо сэбэрлэхэ машинануудаар дуталдана. Автошэгнүүрнүүд, цемент мэтын барилгын материалнууд хомор байна. Комбайнһаа бууһан ороохо хатааха, сэбэрлэхэ, ашаха, тээхэ хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха тушаа оролдолго гаргагдабашье, багахан электростанци, мотор мэтын шухала юумэн олон колхозуудта, совхозуудта дуталдана. Республикын хүдөө ажахын министерство, тэрэнэй «Сельхозснабай» контора ороохоной тогуудые оньһожоруулхада шухала болохо бүхы хэрэгсэлнүүдээрнь колхоз, совхозуудые, МТС-үүдые хангахын тула түргэн хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Ороохо тарянай гээлтые бага болгодог, гүрэндэ таряа тушааха ба худалдаха хүдэлмэриие түргэдхэжэ үгэдэг оньһожоруулагдаһан тогуудые бариха, хуушануудыень заһаха хэрэгтэ колхозуудай правленинүүд, МТС-үүд болон совхозуудай директорнүүд, агрономууд, партийна, профсоюзна, комсомолой эмхинүүд таряа хуряалгын эхилхэ хүрэтэр үлэһэн богонихон саг соо анхаралаа табиха ёһотой.

Таряа хуряалгын харюусалгатай хүдэлмэри газаа оробо. Нэгэшье пүүд ороохо гээлтэ хоролтодо оруулангүйгөөр, баян ургасаяа һайн шанартайгаар хуряажа, Агууехэ Октябриин алдарта 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтахын тулада таряа хуряалгын бэлэдхэлдэ бии байһан дутагдалнуудаа ябууд дундаа усадхажа, хуряалгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтая.

БМАССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо республикын колхозуудта малай байра барилгаар социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргаха зуураа, Яруунын аймагай колхозуудые зарим тэды амжалта туйлаа гэжэ тэмдэглэбэ. Байгша оной июлиин 1-дэ аймагай колхозуудта малай байра бариха түсэб 81,6 процент дүүргэгдээ. Колхозуудта жэл соо байрын 137 гэр баригдаха байгаа һаа, 140 гэр ашаглалгада оруулагдаба. Тэрэшэлэн электростанци, 1500 толгой шубуунай байра, гараж, полевой стан, бани баригдаа. Үшөө 26 элдэб барилга хэгдэжэ байна.

Барилгын бүхы хүдэлмэринүүд колхозуудай барилгын бригадануудаар хэгдэнэ. Тэдэ бригадануудта 346 колхознигууд хүдэлмэрилнэ.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо малай байра барилгаар социалистическэ мүрысөөндэ һайн амжалта туйлаһанайнь түлөө Яруунын аймгүйсэдкомдо БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Малай байра барилгаар Яруунын аймагһаа гээгдэжэ ябаһан Кударын аймаг урдань барижа байһан энэ Улаан тугаа алдаба. Колхозуудай эрхим барилгашадые шагнахын тулада Яруунын аймгүйсэдкомдо аймагайнгаа бюджедһээ 2500 түхэриг мүнгэ гаргашалхыень зүбшөөгдөө.

Кударын, Тарбагатайн, Курумканай колхозуудта малай байра барилгаар зарим тэды амжалта туйлагдажа байһаниинь тэмдэглэгдэһэн байна.

Тиихэдэ Прибайкальска, Ториин, Мухаршэбэрэй, Хориин аймагуудай колхозуудта малай байра бариха хүдэлмэриин тон муугаар ябуулагдажа байһаниинь тэмдэглэгдээ.

Советскэ Партийно-Правительственна делегаци Германска Демократическа Республикада айлшалжа байна

МАГДЕБУРГ, августын 10. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Советскэ Партийно-Правительственна делегациин гэшүүд Н. С. Хрущев, А. А. Громыко, В. В. Гришин, В. Е. Семичастный, Г. М. Пушкин гэгшэд В. Ульбрихттэй хамта августын 10-най үглөөгүүр Лейпцигһээ Магдебург город оробо.

Хойно хойноһоо һубариһан автомобильнуудай үргэн харгы замаар үнгэрхэдэнь, хаа хаанагүй хүдөө һуурин болон тосхонуудай хүн зон харгы дээрэ гаража, советскэ айлшадые амаршална. Автомашинанууд эгээ түрүүлэн Дессау гэжэ промышленна городто тогтоо. Тэндэ митинг болоо.

Галле округой СЕПГ-гэй организациин нэгэдэхи секретарь Ф. Брук, Н. С. Хрущев митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Советскэ болон немец арадууд хани барисаатай байха, дайн болохогүй гэжэ нүхэр Хрущевой хэлэхэдэ, сугларагшад айхабтар ехээр баярлажа, «Хани барисаан!», «Фрейндшафт!» гэһэн үгэнүүдые немец,ород хэлэн дээрэ хашхаралдаба.

Хахад час үнгэрөөд байхада советскэ айлшад Цербст город ерээд байба. Мүн лэ эндэхи зон айлшадаа айхабтар халуунаар угтажа, митинг эмхидхээ. Магдебургын СЕПГ-гэй окружной организациин нэгэдэхи секретарь А. Писник Н. С. Хрущев хоёр эндэ үгэ хэлээ.

Удаань айлшад замаа үргэлжэлүүлжэ олон километр гаталһанайнгаа һүүлээр Магдебург городто хүрэжэ ерэбэ. Олон мянган зон тэдэниие угтажа байба. Хаа хаанагүй Улаан тугууд намилзана, баглаа сэсэгүүд харагдана. Айлшад Эрнст Тельманэй нэрэмжэтэ машина бүтээлгын заводто ошожо, цехүүдынь хараһан, хүдэлмэришэдтэйнь хөөрэлдэһэн байна. Эндэ Н. С. Хрущев мүн лэ үгэ хэлээ.

Һүүлээрнь айлшад городой тэг дундахи ехэ талмай тээшэ ошобо. Тэндэнь трибуна зохёогдонхой, митинг болохо дүтэлөөд, Магдебургын олон мянган ажалшад сугларжаад байба. А. Писник митинг нээгээ. Һүүлээрнь замхашагүй удаан альга ташалгаар, «Хани барисаан!» «Фрейндшафт!» гэһэн үгэнүүдээр угтагдан Н. С. Хрущев үгэ хэлээ. Һүүлээрнь мүн лэ нэрьемэ удаан альга ташалгаар угтагдан, СЕПГ-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь В. Ульбрихт үгэ хэлээ.

ВАРНЕМЮНДЕ, августын 10. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Нүхэр А. И. Микоян түрүүтэй СССР-эй Партийно-Правительственна делегациин гэшүүдэй нүгөө бүлэг хоёрдохи үдэрөө Росток округой ажалшадай ажабайдалтай танилсажа байна. Советскэ айлшадай ябаһан лэ газарта хүн зон тэдэниие үнэн зүрхэнһөө халуунаар угтана. Советскэ айлшадай ябаха замынь хододоо һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй байна. Айлшадые амаршалан, улад зон «Хани барисаан!», «Хани барисаан!» гэһэн үгэнүүдые хашхаралдана. Августын 10-да үдын урда тээ нүхэд А. И. Микоян, П. Н. Кумыкын, И. В. Спиридонов, З. В. Миронова болон О. Гротеволь гэгшэд «Варнов-верфт» гэжэ суута судна барилгын верфьдэ ошожо хараһан, хүдэлмэришэдтэй нүхэдэй ёһоор хөөрэлдэһэн байна.

МАГДЕБУРГ, августын 11. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Советскэ Партийно-Правительственна делегациин гэшүүд Н. С. Хрущев, А. А. Громыко, Г. М. Пушкин, гэгшэд В. Ульбрихт И. Мюккенбергер, П. Шольц гурбантай Шнейдлинген гэжэ нютагтахи МТС августын 10-да үдын хойно ошожо ерээ.

Айлшад МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд болон хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта столово соо сугларба. Мүн тэндэхи таряашад эндэ байлсаа. Кукуруза яажа тариха тухай, силос яажа дараха болон ажахы эрхилхэ бусад асуудалнуудаар нүхэр Хрущевой хэлэхэдэнь сугларагшад айхабтар ехээр һонирхон тон анхаралтайгаар шагнаһан байна.

Хөөрэлдөөнэй дүүрэхэдэ, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд айлшадтаа үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргөө.

Энэ МТС-эй коллектив Украинын ямар нэгэн МТС-ые социалистическэ мүрысөөндэ уриха хүсэлэнтэй гэжэ МТС-эй директор Циболкын хэлэхэдэ, Н. С. Хрущев энээниие һайшааба.

Һүүлээрнь айлшад энэ МТС-тэ дүтэхэнэ байдаг хүдөө ажахын хамталда ошожо ерээ.

Августын 11-эй үглөөгүүр советскэ Партийно-Правительственна делегациин гэшүүд Шванеберг гэжэ арадай именидэ ерээ. Энэ Германска Демократическа Республикада мэдээжэ болонхой ажахы юм. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд 2 мянган гектар газарайнгаа хахадтань шахуу үрэһэнэй таряа таридаг. Мүн үүлтэртэ мал — мори, хони, эбэртэ бодо мал, гахай үсхэбэрилдэг байна. Гадна, 125 гектар газарта эндэ кукуруза ургуулагдана. Кубаниин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ нүхэр Хрущев эгээл энэ имени тухай хэлэһэн байгаа. Кукуруза ургуулха талаар энэл имениһээ жэшээ абаха ёһотойт гэжэ тиихэдэ нүхэр Хрущев хэлээ һэн. Тус ажахы «Гигант» гэжэ советскэ совхозтой мүрысэдэг.

Н. С. Хрущев болон советскэ делегациин бусад гэшүүд В. Ульбрихттэй хамта эндэхи кукурузын поли дээрэ гараба. Нүхэр Хрущев энэ полиие хараад, тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй туйлаһан үрэ дүнгыень һайшааба.

— Энэ кукуруза гээшэмнай бэлэн колбаса, тоһон гээшэл даа, — гэжэ нүхэр Хрущев хэлээ.

Үдын тэн багаар советскэ айлшад Берлин мордоо.

РОСТОК, августын 11 **(ТАСС-эй тусхай корр.).** А. И. Микоян түрүүтэй СССР-эй Партийно-Правительственна делегациин бүлэг гэшүүд августын 10-да үдын хойно Росток городто болоһон митингдэ байгаа. Демократическа Германиин национальна фронтын окружной комитет энэ митингые эмхидхээ.

А. И. Микоян, мүн Германска Демократическа Республикын премьер-министр О. Гротеволь митинг дээрэ үгэнүүдые хэлээ.

Эб найрамдалай түлөө, немец болон совет арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлхын түлөө немец ажалшадай тэмсэхээр эрид шиидэнхэй байһаниие митинг харуулба.

Митингын һүүлээр нүхэд А. И. Микоян, О. Гротеволь, П. Н. Кумыгин болон И. В. Спиридонов Зиферсхаген (Ростокско район) гэжэ машинно-тракторна станцида ошобо. Тус МТС-эй ажал хүдэлмэритэйнь танилсаад, хүдэлмэришэдтэйнь хөөрэлдөөд, айлшад Росток бусаа.

Үдэшэлэн орой советскэ Партийно-Правительственна делегациин гэшүүд тусхай поездоор Ростокһоо Берлин бусажа ерэһэн байна.

БЕРЛИН, августын 12. **(ТАСС-эй тусхай корр).** Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациин гэшүүд Н. С. Хрущев, А. И. Микоян, А. А. Громыко, П. Н. Кумыкин, И. В. Спиридонов, В. В. Гришин, З. В. Миронова, В. Е. Семичастный болон Г. М. Пушкин, тэрэшэлэн В. Ульбрихт, О. Гротеволь ба Германска Демократическа Республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд Германска Демократическа Республикада байһан советскэ сэрэгэйхидтэ августын 11-дэ үдын хойно ошожо ерээ. Германида байһан советскэ сэрэгэй главнокомандалагша Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко айлшадтай хамта ябалсаа.

Митинг боложо, советскэ сэрэгшэдэй зүгһөө А. А. Гречко Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациие, мүн ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэдые амаршалба.

Сугларагшадта хани халуунаар угтагдан, нүхэд Н. С. Хрущев В. Ульбрихт хоёр митинг дээрэ үгэ хэлээ.

МОСКВА. М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Москвагай гүрэнэй университедэй хуушан байшангай хажууда августын 2-ой үдэр ородой агууехэ эрдэмтэ Михаил Васильевич Ломоносовто памятник нээгдэбэ. Скульптор Н. П. Козловский, архитектор Г. Г. Лебедев гэгшэд памятник зохёогоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: памятник нээгдэһэнтэй дашарамдуулан митинг боложо байна.

ТАСС-эй фотохроника.

Хуряалга ойртоо, шамдахаар болоо

Хориин МТС, тэрэнэй харьяата колхозууд ургаса хуряалгада муугаар бэлэдхэжэ байна

✦ ✦ ✦

Мүнөө жэл Хориин МТС-эй харьяата колхозой таряалан урда урданайхиһаа һайн ургасын тэмдэгтэй, сэсэгээ гүбинхэй, эдеэшэжэ байна. Бүри зарим газарай таряан хүхэ ногоон үнгэеэ бууража, халюурма шаргал үнгөөр эльбээргэтэн харагдадаг болоо. Илангаяа «Путь Сталина» колхозой Арын Булагай шэнисэ, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Булган Талын таряан, «Победа» ба бусад колхозой таряалангай ургаса үлэмжэ һайн байна. Тиихэдэ элдүүри һайнтай, хүсэ үрэжэл ехэтэй шэнэ газарай ургаса бүришье һайн юм.

—Һая наашыншье иимэ шэнисэ манай эндэ ургаагүй. Гектарай адаг лэ хорёод центнер гараха байха ха даа,—гэжэ Арын Булагай шэнисэ үзэжэ байхадаа «Путь Сталина» колхозой түрүүлэгшэ Мэжэд-Доржи Дугарович Ширапов хөөрэнэ.

Тиигэжэ эндэхи механизаторнууд болон колхознигуудай оролдоһон ажалай аша үрэ—ургасаар һайн таряалан алтан намараа угтажа байна. Теэд хориинхид энэ ургасаяа саг болзор соонь, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахаар хэр түгэс бэлэн гээшэб гэжэ эгээ мүнөө хаража үзэхэдэ, ехэл хангалтагүй, задагай зайдан байна. Мүнөө хүрэтэр эндэ МТС-тэшье (директорынь нүхэр Убеев, главна агрономынь нүхэр Осипов), мүн харьяата колхозуудтаншье ургаса хуряалгада бэлэдхэл дүүрээдүй байһаар.

Энэ жэлдэ Хориин МТС-эй харьяата колхозууд хамтадаа арба мянга шахуу гектар ороохото культура хуряажа абаха, тэрэнһээ 3600 гектарынь амяарлан хуряахаар түсэблэнхэй. Мүнөө тус МТС 20 шэнэ «Сталинец—6» комбайн абаһан байна. Тиимэһээ дунда зэргээр комбайн бүхэндэ 230—250 гектар таряан хүртэнэ. Хэрбээ ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, комбайнернуудай бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүхы арга боломжо олгоо һаа, эндэ таряае сэхэ хадажа, хуряалгые үсөөхэн үдэр соо дүүргэхэ аргатай байна. Теэд Хориин МТС-эйхид хуряалгые аяар 20 хоног соо унжагайруулхаар хараалаңхай.

—Нёдондо дүшэ гаран хоног соо хуряалга хээ һэмди. Мүнөө жэл комбайнуудайнгаа хоёр дахин олон болоо хада, хуряалгаяа 20 хоног соо дүүргэхэ гээбди, — гэжэ тус МТС-эй главна агроном нүхэр Осипов хэлэхэ зуураа, саашань иигэжэ нэмээнэ.—Комбайнёрнуудай хоёр халаанай хүдэлмэри эмхидхэхэ аргамнай үгы. Арайхан гэжэ амяарлан хуряалгые хоёр халаанда ябуулха һанаатайбди.

Энэ МТС-эй найман «С-4», дүрбэн «Коммунар» комбайнуудынь үдэр һунигүй ябахаар хүсэд бэлэн болгогдоодүй. Эндэ олохон комбайнуудтань электрын гэрэл тодхогдоогүй байһаар. Мүнөө хүрэтэр колхозуудта комбайнуудай ябаха маршрут табигдаагүй, комбайнёрнуудай хүсэд биишье һаа, харин штурвальщигууд, хамһабариин хүдэлмэридэ ябаха хүнүүд олдоогүй байна.

Тиихэдэ таряа амяарлан хуряалга эндэ багаар түсэблэнхэй. Тэрэ мүртөө түсэблэһэн 3600 гектараа 15 хоногой турша соо хуряахаар хараална. Амяарлан хуряалгые хоёр халаан соо эмхидхэхэ тухай мүнөө ганса хооһон хөөрэлдөөн болоһоор юм. Эгээл тиимэһээ нэгэ лафетнэ жатка бүхэнөөр үдэртөө 20 гектар таряа хадахабди гэжэ хориинхид түсэблэнхэй. Нёдондо жэлдэ амяарлан хуряалгые эгээл түрүүшынхеэ хэрэглэбэшье, МТС-эй эрхим комбайнёрнууд, жэшээлхэдэ, Иннокентий Борисов, Цыдендамба Жапов ба бусад үдэртөө 40—50 гектар хүрэтэр таряа лафетнэ жаткаар хададаг байгаа. Тиихэдэ мүн жаткаар хадагдаһан таряае комбайнаар суглуулан сохиходоо, сэхэ хуряаһанһаа хоёр—гурба дахин үлүү нормоёо комбайнернууд дүүргэдэг һэн. Теэд эдэнэй дүй дүршэлые, мүн лафетнэ жаткануудай олон болоһые МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд хараалдаа абанагүй. Амяарлан хуряалгын үлүү һайниие мэдэбэшье һаа, Хориин МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хэрэгтэ тон хайхарамжагүйгөөр хандана.

Тиихэдэ МТС-эй харьяата алишье колхоз ургаса хуряалгада, хуряагдаһан таряае хатааха, сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ бэлэн бэшэ. Колхознигууд болон механизаторнуудай байха полевой стануүд түхеэрэгдээгүй, ороохо таряанай тогууд задагай. Илангаяа «Путь Сталина», Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Путь к коммунизму» колхозууд ургаса хуряалгада муугаар бэлэдхэнэ. Ургаса һайнтай «Путь Сталина» (түрүүлэгшэнь нүхэр Ширапов) колхозой Энхэ Талын полевой стан дээрэ ороохо таряа адхаха ток һая цементлэгдэжэ захалаа, ороохо таряа сэбэрлэхэ машинанууд заһагдаагүй, мүн гар зэмсэгүүдшье үгы. Мүн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Баянов, агрономынь нүхэр Дамбаев) ургаса хуряалгада мууса бэлэдхэнэ. Эндэ цементлэгдэхэ газарынь һая арилгагдажа захалаа, ороохо таряа хадагалха амбаар болон хатааха сушилканууд заһагданагүй. Тиихэдэ таряа хадагалха шэнэ складай баригдажа дүүрэхэнь үды. Тус колхоздо ороохо таряа сэбэрлэхэ машинанууд заһабарилагданагүй. Мүн 2 зернопультын нэгэнэйнь мотор эмдэрхэй хэбтэнэ. Тиихэдэ хүрзэ, ороохо зөөхэ хайрсаг болон амһартануудһаа эхилээд бусад жэжэ зүйлэй хэрэгсэлнүүд бэлэн болгогдоогүй. Иимэрхүү байдал мүн бусадшье колхозуудта үзэгдэнэ. Зүгөөр олон колхозуудай ток дээрэ автошэгнүүр тодхожо байбашье, энэ хүдэлмэри тон удаан хэгдэнэ.

Колхозуудайнгаа полевой стануүд дээрэхи хүдэлмэриие комплексноор оньһожоруулха гэжэ Хориин МТС оролдоногүй. Энэ хүдэлмэриие эрхилхэ ёһотой тус МТС-эй главна инженер нүхэр Базаржапов, хүдөө ажахын машинануудай механик нүхэр Евсин хүсэд оролдолго гарганагүй.

Мүнөө хуряалга газаа орожо ойртоо, шамдахаар болоо. Тиимэһээ ургасаяа богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын тула эдэ дутагдалнуудаа дары усадхажа, хориинхид ургаса хуряалгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха ёһотой.

«Бурят-Монголой үнэн» газетын рейдовэ бригада:

Е. Смолькина, агроном. Хориин аймсоведэй депутат.

Ц. Урбазаев, аймсоведэй депутат «Улан-Туяа» газетын редакторой орлогшо.

Ц. Дандаров, манай тусхай корреспондент.

„Партиин нэгэдэл тухай“ В. И. Ленинэй һургаал

Партиин хүсэ шадалынь тэрэнэй зэргэнүүдэй бата нэгэдэлдэ юм гэжэ Коммунистическэ партиин ябажа гараһан бүхы түүхэтэ зам гэршэлнэ. Иимэ бата бэхи нэгэдэлгүйгөөр хүдэлмэришэн ангиие нягтаруулан жагсаажа, социалистическэ революциин илалта туйлаха аргагүй байгдаа. Иимэ бата нэгэдэлгүйгөөр манай парти засаг түрэеэ барижа, социализм байгуулжа, империалистическэ гүрэнүүдэй добтолгонуудые бута сохижо шадахагүй байгдаа. Нэгэ ниитэ үзэл суртал нэгэ һаналтан — коммунистнуудые бата һайн союзда нэгэдүүлдэг. Марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ байлга хадаа партиин нэгэдэлэй эгээн түрүүшын шухала эрхэ нүхэсэл болодог юм. Коммунистическэ парти нэгэн үзэлтэй байхаһаа гадна, эмхидхэлэйнгээ талаһаа нягтаранхай, хатуу шанга журамтай, дайшалхы эмхи болодог юм. Эмхидхэлэйнгээ талаһаа нягта жагсаалтай байлга, партиин бүхы шиидхэбэринүүдые дүүргэхээр ба тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлхээр бэлэн байлга хадаа партиин нэгэдэлэй хоёрдохи шухала эрхэ нүхэсэл болоно. Арад олониитэтэй холбоо барисаатай байлга, ажалшадай аша туһые зүбөөр элирүүлэн харуулга ба зүб мүрөөр тэдэниие хүтэлбэрилгэ партиин нэгэдэлэй бата бэхи байлгын гурбадахи эрхэ нүхэсэл болоно.

Нэгэ хүн мэтээр ажалаа ябуулдаг бата бэхи нэгэдэлтэй байһан дээрэһээ Коммунистическэ парти алдар солотой болонхой. Энэ нэгэдэл зүн дагаан бии болоо бэшэ юм. Партиин зэргэнүүдэй үзэл сурталайнгаа талаар сэбэр байхын түлөө, большевигүүдэй эмхидхэлэй гол ёһонууд гэжэ мүнөө бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон партиин доторой ажабайдалай гуримуудай түлөө үсэд шанга тэмсэл хэһэнэй эсэстэ энэ нэгэдэл бии боложо, батажан бэхижэжэ байдаг юм.

Октябриин революциин урда тээ, мүн Совет засагай түрүүшын гурбан жэл соо партиин ябажа гараһан замай дүн гаргаха зуураа «Коммунизмда зүүнэй тала баримталдаг» үхибүүн ёһоной үбшэн» гэжэ ном соогоо В. И. Ленин иигэжэ бэшээ һэн. «Большевигүүд эгээн хэсүү хүндэ эрхэ байдал соогуур пролетариадай илахада тон шухала болодог булад хатуу журам байгуулаад, тэрэнээ сахижа шадаһан тухайнь большевизмын байгуулагдаһанһаа хойшонхи түүхэнь лэ хангалтатайгаар тайлбарилжа болохо» (В. И. Ленин. Зохёолнууд, том 31, нюур 8). Большевизмын бүхы түүхэ хадаа харша үзэл баримталдаг хамаг олон оппортунистическэ бүлэгүүдтэй, партиин нэгэдэл ба журам эбдэгшэдтэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэжэ, тэдэниие хайра гамгүйгөөр бута сохиһон ябадал мүн, энэнь хүдэлмэришэн ангиин аша туһада хэгдэдэг байгаа гэжэ Ленин саашадаа харуулна.

Партиин засагаа гартаа абаад байхада партиин зэргэнүүдэй нягта нэгэдэл тухай тэмсэл бүри ехэ удхашанартай болоһон байна. Юундэб гэхэдэ, партиин нэгэдэл тухай асуудал имагтал парти доторой хэрэг байхаяа болиһон байна. Тэрэнэй нэгэдэлһээ Совет гүрэнэй бата бэхи байлга, гансахан манайшье орондохи бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэхи социализмын хуби заяан дулдыдаха байгаа. Эгээл тиимэһээ можо болон таһарагшадай (фракционернүүдэй) добтолгоһоо партиин нэгэдэлые хамгаалха шухала хэдэн хэмжээнүүдые парти абаһан байна.

Партиин бата нэгэдэлэй түлөө тэмсэлдэ X съезд тон шухала үүргэ дүүргэһэн байна. Тус съезд 1921 оной март һарада болоһон юм. Энэ хадаа залуу Совет республикада тон хүндэ сагынь байһан юм. Юундэб гэхэдэ, промышленность болон транспортын һандаршаһан, хүдөө ажахын үгыршэһэн үедэ оромнай сэрэгэй байдалһаа амгалан, социалистическэ байгуулалтада орожо байгаа бэлэй. Граждан дайнай жэлнүүдтэ тогтоогдоһон продразверсткодо таряашад дурагүй боложо байгаа һэн. Ажалгүй болоһон, үлдэһэн дээрэһээ хүдэлмэришэн ангиин зарим хубинь хүдөө гаража эхилээ һэн. Революцида харша этэгээдүүд тархяа үргэжэ эхилбэ. Сибирьтэ, Украинада, Тамбовщинада нюдарган баяшуулай восстани, Кронштадта сагаангвардейцүүдэй буһалгаан болоо һэн.

Шэнэ экономическа политикаар дамжан социализм байгуулха сэсэн мэргэн түсэб В. И. Ленин зохёогоо бэлэй. Жэжэ буржуйнарай хүсэтэ гуйбалзалгые, революцида харша хүсэнүүдэй добтолгые эсэргүүсэн дабажа гарахын тулада парти тон нягта нэгэдэлтэй байха ёһотой байгаа. Тиибэшье парти дотор оппозиционно бүлэгүүд бии боложо захалаа. Тэдэнэр Ленинэй зохёоһон гол хараа шугамда эсэргүү тэмсэл хэжэ эхилбэ. Троцкистнууд, «хүдэлмэришэнэй оппозици», «демократическа централистнууд», Бухаринай «буферна» бүлэг ба бусад партиһаа нюусаар өөһэд хоорондоо үгэсөөд, можо боложо таһарагшадай журам бии болгоод, тэрэнэй ниитэ партийна журамда зүрилдүүлэн табижа, парти дотор һаналай алгасаа гаргаха гэжэ оролдоо һэн. Тэдэнэр профсоюз тухай дискусси (үгэ буляалдаа) хэхыень партида баадхаһан, можо болон илгарха эрхэ сүлөө эриһэн байна. Совет гүрэниие партиин хүтэлбэрилдэг ябадалые үгы болгохо гэжэ тэдэнэр оролдоһон байгаа.

Оппозиционно бүлэгүүдтэй хэһэн тэмсэл соогуур манай парти Ленинние тойрон нягтаар нэгэдээ һэн. Манай ороной социализмда орохо замуудые хараалһан шухала шиидхэбэри партиин X съезд абаһан юм. Мүн эдэ шиидхэбэринүүдэй нэгэ доро тус съезд хадаа парти дотор можо бологшодой баадхаһан тэмсэлһээ тон шухала согсолол хэһэн байгаа. Эдэ согсололнуудынь В. И. Ленинэй зохёоһон «Партиин нэгэдэл тухай» гэжэ тус съездын тогтоол соо бэшэгдэнхэй юм. Энэ тогтоол хадаа партийна ажабайдалай тон шухала хуули ёһон болоо.

Тэрэ тогтоол соо Коммунистическэ партиин нэгэдэлэй удхашанар идейно-теоретическэ талаһаа баримталагдаһан, тэрэнэй нэгэдэлые хангаха эмхидхэлэй хэмжээнүүд хараалагдаһан байгаа. Тэрэ тогтоол соо партиин зэргэнүүдэй нэгэдэлэй, нягта жагсаалай ехэ удхашанартай байһанда партиин бүхы гэшүүдэй анхарал хандуулагдана.

Ямарааршье можо болоһон ябадалай ехэ хоротой, огто болошогүй байһаниие бүхы ушар ёһо мэдэхэ хүдэлмэришэд элеэр ойлгохо ёһотой гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа. Партиин нэгэдэлэй тон шухала байһые ойлгуулха гэжэ тус съездын тогтоол соо заагданхай.

Можо болоһон ябадалые гаргахагүйн тула можо болохые уряалһан үгэ хэлэлгые гаргуулхагүйн түлөө партиин эмхи бүхэн нарин шанга байха зэргэтэй гэжэ тус тогтоол соо хэлэгдэнэ. Партиин нэгэдэлые эбдэгшэдтэ партиһаань гаргаха хүрэтэр тон шанга хэмжээн абтаха ёһотой. Журам эбдэһэн ЦК-гэй гэшүүд тушаа абаха хэмжээнүүдые хараалһан энэ тогтоолой 7-дохи пункт онсо удхашанартай юм. Демократическа централизмын ёһо гурим дээрэ байгуулагдадаг Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилхы органой бата нэгэдэлтэй байлга тон шухала удхашанартай болодог юм. Центральна Комитедэйнгээ нэгэ һаналтай, эрид сэхэ, бата бэхи нэгэдэлтэй байбал парти бүхы дээрээ нягта жагсаалтай байха болоно. Харин ЦК дотор элдэб можо болон илгарха ябадал гарабал партийна эмхинүүдтэ мэгдүүтэй байдал парти дотор арсалдаанай гараха аюул бии боложо магад. Эгээл тиимэһээ Центральна Комитет дотор можо болон илгарха багаханшье ябадал гаргахагүйн түлөө эрид шангаар тэмсэхые В. И. Ленин уряалдаг байгаа. Хэрбээ ЦК-гэй ямар нэгэ гэшүүнэй иимэ замда ороо һаань ямар хэмжээ абаха ёһотойб гэжэ Ленинэй бэшэһэн тогтоолой тусхай пунктда тон тодоор заагдана. Энэ асуудалаар тэндэнь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Парти дотор, мүн бүхы советскэ хүдэлмэридэ шанга журам тогтоохо, ямаршье фракци байгуулха ябадал зайсуулха, эгээн бата нягта нэгэдэл туйлаха зорилгоор съезд хадаа журамай эбдэгдээд гү, али фракци дахяад бии болгохо ябадалай гаргагдаад байгаа һаань, партиһаа гаргаха хүрэтэр, тиихэдэ ЦК-гэй гэшүүдые кандидадууд болгохо, эгээн һүүлшын хэмжээн болгон партиһаань гаргаха хүрэтэр партийна бүхы зэмэ тохохо эрхэ түлөөлэлгэ Центральна Комитедтэ олгоно. ЦК-гэй гэшүүдтэ, ЦК-гэй гэшүүдэй кандидадуудта, Хиналтын Комиссиин гэшүүдтэ иимэ һүүлшын хэмжээ абахын тулада ЦК-гэй Пленум зарлагдажа, ЦК-гэй бүхы кандидадууд, мүн Хиналтын Комиссиин бүхы гэшүүд уригдаха ёһотой. Хэрбээ партиин тон харюусалгатай хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ хамтын суглаанай голосуудай гурбанай хоёр хубяар ЦК-гэй гэшүүниие кандидат болгохо гү, али партиһаа гаргаха шухала гэжэ тоолоод байгаа һаань, иимэ хэмжээн тэрэ дороо бэелүүлэгдэхэ ёһотой».

Ростовско область. Сталинай нэрэмжэтэ комбайн бүтээдэг Таганрогой заводой хүдэлмэришэд таряа хуряалга болотор шадаал һаа олон комбайнуудые бүтээхэ гэжэ оролдоно. Бэлэн болоһон комбайнууд мостовой кранай хүсөөр вагонуудта ашаглана. Халаан соо 50 гаран комбайн бүтээгдэжэ, ашаглана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнууд платформонуудта ашаглагдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Парти дотор тохёолдоод байһан ниитэ-политическэ байдалые тодорхойгоор шэнжэлһэн үгэ соогоо съезд дээрэ Ленин иигэжэ хэлээ һэн: «Элдэб хэлбэринүүд тухай бидэ арсалдаа гаргуулхагүйбди, хэлбэринүүдэй гаралгые зайсуулха зэргэтэйбди гэжэ съезд дээрэ бидэнэр сэхэ хэлэхэ ёһотойбди. Партийна съезд хадаа энээниие хэхэ аргатайшье, хэхэ ёһотойшье. Энээнһээ съезд зохистой һургаал абажа, ЦК-гэй политическэ тоосоондо нэмээгээд, тус һургаалые бэхижүүлэн батадхаад, партида уялга, хуули болгон абаха ёһотой». (Ленин. Зохёолнууд, том 32, нюур 154) Ленинэй энэ мэдүүлгые съездын олонхи делегадууд һайшаан угтаһан, дэмжэһэн байна. Тэдэнэр өөһэдынгөө хэлэһэн үгэнүүд соо, президиумдэ эльгээһэн бэшэгүүд соогоо можо болоһон бүлэгүүдэй ажал-ябуулгануудай ехэ хоро хүргэжэ байһан тухай мэдүүлээ һэн. Можо бологшод тушаа эрид шанга хэмжээ абахыень партиин аша туһые сахидаг хүнүүд эрилтэ хэһэн байна.

Ленинэй бэшэһэн тогтоолдо эсэргүү үгэ можо бологшод лэ хэлээ һэн. Социалистическэ байгуулалтын гол шухала асуудалнуудаар партиин хараа бодолһоо алгасаһан өөһэдынгөө һанамжануудые зорюутаар балартуулха, парти доторой тэмсэлые зарим нэгэн хүнүүдэй хубиин интересүүдэй тулалдаан болоһон шэнгеэр харуулха, тиигэжэ съезддэ хабаадагшадые һамаргаха, эндүүрүүлхэ гэжэ тэдэнэр оролдоһон байгаа. Парти дотор гараһан арсалдаае олондо мэдээжэ болгохогүй гэһэншье һаналтай делегадууд X съезддэ мүн лэ байһан юм. Иимэ дурадхал тон буруу байгаа. Юундэб гэхэдэ, манай парти шухала асуудалнуудаар гараһан арсалдаануудые нюудаггүй, харин элирүүлээд, партиин бүхы гэшүүдэй хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсэдэг юм.

«Партиин нэгэдэл тухай» тогтоол хадаа парти доторой шүүмжэлэлые бага болгохо, дутагдалнууд элирүүлэгдэн гаргагдахагүй, харин бүри гүнзэгырүүлэгдэжэ болохо, энэ тогтоол парти доторой демократида һаад хэжэ болохо гэхэ мэтын буруу һанамжануудаа зүбтүүлхэ гэжэ оппозиционернүүд һэдэлгэ гаргаа һэн. Иигэжэ партиие хардаһан байгаа.

Ленинэй зохёоһон энэ тогтоол хадаа оппозиционернүүдтэ тон шанга сохилто хээ һэн. «Али бүхы можо болоһон ябадалые эсэслэн үгы хэхэ гэжэ ЦК-да даалгаха» зуураа, «алибаа хэрэгтэй дурадхалнуудые тон анхаралтайгаар хараха, бодото ажал дээрэ шалгаха» гэжэ тус тогтоол соо хэлэгдэһэн байна.

В. И. Ленинэй һанамжын ёһоор съездын баталан абаһан энэ тогтоол хадаа бүхы үедэ партиин бата нэгэдэлые найдамтайгаар хангаха ёһотой байгаа. Энэ түүхэтэ документ партиие үзэл сурталай болон эмхидхэлэй талаар зэбсэглэхэһээ гадна, партиин нэгэдэлые болон журамые эбдэһэн, партиин генеральна хараа шугамда эсэргүү ябуулга хэһэн хамаг бүхы можо болон илгарагшадые бута сохихо хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

«Партиин нэгэдэл тухай Ленинэй дурадхалаар, X съездээр абтаһан тогтоол хадаа партида болон тэрэнэй бүхы органуудта партиин зэргэнүүдэй нягта жагсаалые сахин хамгаалха хүтэлбэрилхы заабари болоһон юм. XIV съезд хүрэтэр гараһан можо болоһон бүхы ушарнуудые X съездын заабариин ёһоор парти бута сохёо» гэжэ 1926 оной июльдэ болоһон ВКП(б)-гэй ЦК-гэй болон ЦКК-гэй нэгэдэмэл пленумэй тогтоол соо заагдана.

Партиин XIV съездын һүүлээр партиин нэгэдэл тухай Ленинэй заабаринуудые Центральна Комитет нэгэнтэ бэшэ хэрэглэжэ, партиин нэгэдэлые, нягта жагсаалые бэхижүүлһэн байха юм. 1957 оной июньскэ Пленумэй «Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын, В. М. Молотовой бүлэг тухай тогтоол» Ленинэй зохёоһон, X съездээр баталагдаһан «Партиин нэгэдэл тухай» тогтоолой үндэһөөр абтаа. Пленумэй энэ тогтоол хадаа партийна байгуулалтада партиин нэгэдэл тухай X съездын тогтоолой ямар ехэ удхашанартай байһые үшөө дахин харуулба.

«Партийная жизнь» гэжэ журналай 1957 оной 13-дахи номерһоо хуряангыгаар оршуулагдаба.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ

Түсэбһөө гадуур ашаа шэрэнэ

Түмэр замай Улан-Удэ станциин паровозно депогой хүдэлмэришэд Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Паровознигуудай бригаданууд ашаа тээһэн поезднуудые түргөөр жолоодохо талаар Свердловско паровозно депогойхидой хүдэлмэриин дүршэлые үргэнөөр хэрэглэжэ эхилээ. Энэ түрүү арга юугээрээ һайшаалтайб гэхэдэ, станци дээрэ ерэһэн составуудта богонихон саг соо техническэ харууһа хэжэ, саашанхи аян замдань ябуулна. Тиихэдэ заһабарида ороһон паровозуудые мүн лэ түргөөр гаргадаг байна.

Депогой машинистнуудай бригаданууд социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсажа, паровозуудаа сүүдхэ соо дунда зэргээр ябуулха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ эхилбэ. Тэрэшэлэн паровозуудые нэгэ час соо жолоодохо техническэ скорость мүн лэ түргэдхэгдөө. Депогой паровозно парк июль, август һарануud соо сүүдхэ соо паровозуудаа ябуулха даалгабаряа 100 гаран километрээр үлүүлэн дүүргэжэ байна. Депогой түрүү машинистнууд нүхэд Вылков, Елисафенко, Зубкус, Бабенко болон бусад сүүдхэ соо локомотивуудаа 300 километр хүрэтэр ябуулна. Мүнөө депогой машинистнуудай дунда хүндэ ашаанай поезднуудые шэрэдэггүй нэгэшье машинист байхагүй. Үнгэрһэн 7 һара соо мянгаһаа дээшэ хүндэ ашаатай поезднууд шэрэгдэжэ, түсэбһөө гадуур арадай ажахын 161624 тонно ашаан зөөгдөө. Машинистнууд Василий Костин, Иван Филонов, Николай Иванов болон бусад тус бүридөө 100—120 тонно нүүрһэ арьбаланхай. Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн энэ мүрысөөндэ депогой паровоз заһабарилагшад машинистнуудһаа дутуугүйгөөр хабаадалсажа байна. Паровозуудые угаадаг цехын хүдэлмэришэд июнь, июль һарануудайнгаа түсэбүүдые холо үлүүлэн дүүргэбэ. Тус цехынхид ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхын тулада шухала хэмжээ абана. Жэшээнь, паровозуудые угааха комплексно бригада байгуулаа. Тэрэ бригаданЬ 11 хүнһөө бүридэнэ. Мүнөө тэдэнэр заһабарида ороһон поезднуудые графигһаань гээгдүүлэнгүйгөөр гаргадаг болоо.

Депогой заһабарилгын цехүүдэй түрүү хүдэлмэришэд нүхэд Шаронин, Пишковский, Шибанов, Гомзяков, Русинов болон бусад социалистическэ мүрысөөндэ түрүү зэргэдэ гараһанайнгаа түлөө депогойнгоо Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ депогой хүдэлмэришэдэй дунда мүрысөөн улам эршэдэн шангадажа байна.

В. Воронов.

Баян олзотой бусана

Баргажанай аймагай Максимиха гэжэ тосхондо дүтэлжэ ерэхэдэ «Нүхэд колхознигууд, загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые Октябриин һайндэр болотор дүүргэе!» гэһэн уряа лозунг холоһоо аржыжа харагдана. Энэ лозунг хадаа эндэхи загаһа барилгын «Путь коммунизма» колхозой гэшүүдэй дайшалхы зорилго болонхой юм. Хабарай үедэ колхозой загаһашад 100 шахуу центнер загаһа гүрэндөө дутуу үгэһэн байгаа һаа, мүнөө энэ гээгдэлһээ гүйсэд гаранхай.

Колхозой правлени, партийна эхин организаци загаһа барилгые дээшэлүүлхын тулада шухала хэмжээ абаа. Загаһашадай бригадирнуудаар дүршэл ехэтэй хүнүүд томилогдоһон, загаһашалха шэнэ газарнууд шэлэн ологдоһон байна. Баргажанай тохойдо агнуури хэһэн нүхэр Екимовэй бригада июнь һара соо олзо ехэтэйгээр хүдэлмэрилөө. Июль һарын барагдатар тус бригадынхид загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые сүм дүүргэжэ шадаба. Тэрэшэлэн колхозой бэшэ бригаданууд мүн лэ амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна. Гурбадахи кварталда «Путь коммунизма» колхозой загаһашад жэлэйнгээ түсэбые 96 процент дүүргэжэ, аймагайнгаа загаһа баридаг колхозуудай дунда түрүү һуурида гараба. Үшөө 40 центнер загаһа тушаахадань жэлэйнь түсэб дүүргэгдэхэ. Гэбэшье, колхозой загаһашад туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарнагүй. Загаһа үшөө ехээр барижа, Агуехэ Октябриин 40-дэхи жэлэй һайндэрые угтахын түлөө эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилжэ байна. Загаһашад Илья Корытов, Владимир Меньщиков, Анатолий, Иннокентий Орловтон ажалай үндэр бүтээсэ туйлана. Эдэ загаһашад далайда гараһан лэ сагтаа баян олзотой бусажа ерэнэ.

Эндэхи загаһашад һүүлэй үедэ губшуур хаяхаһаа гадна, гүльмэ татаха, удаан саг соо табигдадаг тусхай губшуур хэрэглэхэ аргануудые үргэнөөр хэрэглэнэ.

И. Этингов.

40 ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ

Генерал Корниловай контрреволюционно буһалгаае бута сохилго

Меньшевик, эсэрнүүдэй 1917 оной июльдэ хэһэн урбалга буржуйнарай контрреволюциин харата ажал-ябуулгануудые улам түргэдхэбэ. Россиие Англи, Америка, Франциин колони болгохо гэһэн антинациональна политика буржуйнар ябуулжа байһан юм. Тиимэһээ Антантада ородог империалистнар ородой контрреволюци хоёр Россида сэрэгэй диктатура тогтоое гэжэ нэгэн дуугаар уряалба.

Августын 12(25)-да Саг зуурын правительство Гүрэнэй зүблөөн гэдэгые зарлаа бэлэй. Москвада үнгэргэгдэһэн тэрэ зүблөөндэ имагтал хаанта засагай Гүрэнэй дүүмын депутадууд, наймаанай ба промышленна эзэд баяшуулай түлөөлэгшэнэр, шажан баригшад, эсэрнүүд болон меньшевигүүд сугларaa һэн. Гүрэнэй тус зүблөөн хадаа буржуйнарай контрреволюциие тойрон эдэ бүхы этэгээдүүдэй хүсэеэ элсүүлжэ байһые харуулаа һэн.

Гүрэнэй зүблөөе эрид шууд буруушааһан үргэн кампани большевигүүдэй парти ябуулба. Большевигүүдэй уряалаар Москвагай 400 мянган хүдэлмэришэд Гүрэнэй зүблөөе эрид буруушааһанаа мэдүүлэн, ажалаа хаян бодожо, фабрика, заводууд хүдэлмэреэ зогсоогоо һэн. Электричество носохоёо болёо һэн, трамвайнууд ябахаяа болибо. Эндэһээ уламжалан, забастовко, митингнүүд бүхы орон соогуур хаа хаанагүй үнгэргэгдөө бэлэй.

Империалистическэ буржуйнар июлиин хуушаар ородой сэрэгэй верховно главнокомандалагшаар томилогдоһон, революциин эбсэшэгүй дайсан генерал Корниловые диктаторай кандидадаар дэбжүүлбэ.

Контрреволюци хадаа революционно Петроградые эзэлээд, большевигүүдэй партиие бута сохихо, солдадуудай болон таряашадай революционно комитедүүдые ба Советүүдые тараан үлдэхэ, сэрэгэй диктатурые тогтоохо гэһэн түсэб зохёоһон байгаа.

Августын 27-до (сентябриин 9-дэ)—Февральска революциин илаһаар хахад жэл болоһон үдэр Петроград сэрэгээрээ мордон гарахые хараалһан байгаа. Тэрэ түсэбыень бэелүүлэн августын 25-да (сентябриин 7-до) Корниловай захираагаар «зэрлиг дивизи» гэгдэһэн Крымовэй морин корпус Петроград тээшэ ябуулагдаба. Мүн тэрэ корпусто туһаламжа болгогдожо, фронтһоо хэдэн сэрэгэй частьнууд, тэрэнэй тоодо английска броневигүүдэй отряд эльгээгдээ һэн.

Генералай буһалгаан тухай түрүүшын һураг дуулан сасуу революционно Петроградта ехэ хүдэлөөн болоо һэн. Большевигүүдэй партиин ЦК-гэй ударидалга доро Петроградай бүхы дайшалхы хүсэн тагдан элсүүлэгдэбэ. Корниловщинатай тэмсэхээр зорюулагдан районно комитедүүд эмхидхэгдэбэ. Мүн революциин хэрэгые хамгаалхаар зэһээтэй бэлэн, гүйсэд буу зэбсэгтэй матросууд Кронштадһаа, Выборгһээ Петроград дуудагдан асарагдаа һэн. Тиин меньшевик, эсэрнүүдэй хэршье хойшо татаа һаань, хүдэлмэришэдэй Улаан гвардиин отрядууд олошоржол байба. Улаан гвардиин зэргэдэ гансахан путиловецуудһаа 8 мянга хүн оробо. Гурбан үдэрэй туршада Улаан гвардиин отрядуудта 25 мянган хүдэлмэришэд оробо. Хүдэлмэришэдэй Улаан гвардиин отрядууд, гарнизоной солдадууд болон Балтфлодой матросууд—хамтадаа болоходоо 60 мянганһаа үсөөн бэшэ революциин хэрэгтэ үнэн сэхээр бэеэ үгэнги, эрэлхэг зоригтой тэмсэлшэд сугларһан байгаа.

Петроградые тойруулан нүхэнүүд малтагдажа, адаалхай шабын түмэрөөр хаалтанууд хэгдэбэ. Хүдэлмэришэд-түмэрзамшад Корниловска сэрэгүүдтэ һаад хэхын тулада, дүтэ тойроной харгы замуудые задалан хаяһан байна. Мүн «таанадые мэхэлээд, буу зэбсэг барюулжа, Петроград туужа ябана» гэжэ ойлгуулламжын хүдэлмэриие ябуулхаа большевик-агитаторнууд генерал Крымовэй сэрэгэй частьнуудта, хада нютагай солдадуудта эльгээгдээ һэн.

Большевигүүдэй ЦК бүхы олониитые корниловщиные бута сохилгодо элсүүлхынгээ хажуугаар, Корниловай нюуса хэлсээнэй бэелүүлэгдэхэ хэрэгые түргэдхэһэн Керенскын правительствын, меньшевигүүдэй, эсэрнүүдэй үйлэнүүдые элишэлэн гаргажа харуулаа һэн. Большевигүүдэй партиин эршэмтэйгээр хэһэн туйлай ехэ хүдэлмэриин ашаар Крымовэй морин корпусой хасагууд, хада нютагай солдадууд корниловска захиралтануудые дүүргэхээ арсаба. Генерал Крымов бэеэ буудан алаба.

Большевигүүдэй ударидалгаар Корниловай буһалгаан үй бута сохигдоо һэн. Энэ хадаа революциин саашадаа хүгжэнургалгада туйлай ехэ удхашанартай байгаа. Мүн помещик, капиталистнууд юу хүсэнэб, эсэр, меньшевигүүд хэнэй талые хамгаалан оролдоноб гэжэ арад олониитэдэ тон эли болоо һэн. Тиимэһээ арад олониитэ соглашательнуудһаа эрид шууд зайсан холодобо.

Корниловска буһалгаае бута сохиһон ушар хадаа большевигүүдэй парти революциин гол шиидхэхы хүсэн болоо гэжэ харуулаа һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Зэрлиг дивизиин» солдадуудтай, Петроградай революционно гарнизоной делегадуудай нүхэсэн уулзалга.

1917 оной август.

„Ажалшадай депутадуудай Соведүүд“ гэжэ журнал гараба

«Ажалшадай депутадуудай Соведүүд» гэжэ журналай түрүүшын номер хэблэгдэн гараад, захигшадтань эльгээгдэжэ байна. Шэнэ журналай зорилгонууд тухай К. Е. Ворошиловай статья түрүүшын хуудаһанда толилогдонхой.

М. Тарасовай бэшэһэн «Советскэ хүдэлмэриин зарим асуудалнууд», Ш. Арушанянай «Республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинууд», Р. Руденкын «Социалистическэ хуули ёһые сахихын түлөө», В. Лацисай «СССР-эй Верховно Соведэй парламентнууд хоорондын холбоо барисаан» гэжэ статьянууд, советскэ байгуулалтын асуудалнуудта зорюулан М. И. Калининай бэшэһэн үшөө тунхаглагдаагүй, ехэ мэдээжэ болоогүй статьянуудһаа, тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүдһээ абтаһан зарим зүйлнүүд журналда толилогдоо.

«Хүдөөгэй Соведүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө», «Депутадуудай ажалай үдэрнүүд», «Нютагуудһаа ерэһэн бэшэгүүд» гэжэ гаршагтай бүлэгүүд соо нютагай Соведүүдэй болон тэдэнэй депутадуудай олон янзын ажал-ябуулгые харуулһан статьянууд толилогдоо.

«Советскэ хүдэлмэрилэгшэд тухай рассказууд», «Соведүүдэй түрүүшын алхам», «Номууд тухай үгэ», «Консультацинууд», «Справкын таһаг» гэжэ, мүн бусад бүлэгүүд номер соо бии байна.

Республикын МТС-үүдтэ ...э сабшалгын ябаса тухай

1957 оной августын 10-най мэдээн

МТС-үүд	Хээрын ногооной сабшагдаһаниинь (процентээр)	Һурилгдэһэн үбһэн (тоннор)	Силос даралга (процентээр)
...ргажанай	28,3	4893	0,8
...ятэйн	42,8	6772	4,0
...урын	71,7	3018	1,8
...-Куналейн	59,8	1287	7,3
...ин Булагай	45,1	1270	2,5
...агаан-Усанай	13,4	157	1,1
...шөөтэйн	18,0	247	2,8
...этын	34,2	1660	10,1
...рһатын	48,6	2014	7,4
...урбын	40,1	1525	3,2
...ээ-Бэреэнэй	55,4	1478	2,3
...банскын	71,1	3654	3,1
...ялюйскэ	57,7	4550	4,1
...э-Кударын	48,4	1906	—
...нгадайн	50,5	829	6,6
...граничнa	25,0	396	0,3
...шейн	45,5	1384	2,5
...нхолойн	57,8	180	5,3
...улгын	43,4	547	1,3
...лэнгын	18,0	428	1,0
...хын	33,7	—	3,1
...рбагатайн	46,1	911	1,7
...рэмэй	27,2	257	4,5
...э-Куналейн	76,3	496	4,7
...нхэнэй	66,0	2490	12,5
...ренэй	42,8	2016	18,1
...рин	25,4	—	2,2
...энгын	53,1	2303	13,6
...санын	48,7	1668	6,8
...каменай	61,2	7940	10,7
...рин	58,5	1074	8,0
...ргалтайн	42,5	373	0,9
...олгын	37,1	863	2,2
...янтын	32,4	764	—
...анцын	46,3	1929	5,6

Республикын совхозуудта ...э хуряалгын ябаса тухай

1957 оной августын 10-най мэдээн

Совхозууд	Хээрын ногооной сабшагдаһаниинь (процентээр)	Һурилгдэһэн үбһэн (тоннор)	Силос даралга (процентээр)
Боргойн	4,9	58	—
Бичурын	45,9	784	4,8
Яруунын	94,7	1308	60,7
Кяхтын	42,1	575	6,4
Сэлэнгын	21,4	302	9,8
Хорийн	27,9	912	3,1
«Эрдэм»	36,5	683	2,8

Баргажанай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой залуу хонишон Бато Тапханович Гармаев хонин ажал дээрэ дүрбэдэхи жэлээ хүдэлмэрилнэ. Нарибтар нооһотой 735 эрье адуулжа, тобир тарганаар үбэлжүүлдэг. Мүнөө һайнаар таргалуулжа, дунда зэргээр 45—50 килограмм шэгнүүртэй болгоо. Эрьенүүдэй туд бүриһөөнь 4030 грамм нооһо хайшалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Гармаев эрьенүүдээ адуулжа байна.

А. Мантаевай фото.

Зунай бэлшээри дээрэ

Партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан Хандалгада харюу болгон, Сэлэнгын аймагай Сүхын МТС-эй харьяата «Коммунизм» колхозой гэшүүд (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Дашиев, партийна организациин секретарь нүхэр Буянтуев) мяха үйлэдбэрилгөөр ехэшэгхэн уялга абаһан юм. Мүнөө тэдэнэр тэрэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна.

Малые бэлшээн таргалуулха гүүртэ, отарануудай малшадай социалистическэ мүрысөөндэ Моносто гэжэ уһа ногоогоор элбэг нютагта оршодог суута малшан Галсан Бадмацыренович Будаевай хүтэлбэрилдэг хоёрдохи комплексно бригадын эбэртэ бодо малай гүүртын коллектив түрүү һуури эзэлнэ. Тус гүүртэдэ хабарай хахир март һарын һүүлээр 150 толгой гунан үхэр илгагдаһан юм. Тиихэдэ нэгэ толгойнь дундa зэргээр 284 килограмм татаһан байгаа. Өөһэдтөө даагдаһан малые бэлшээн таргалуулхын түлөө энэ гүүртын малшадай бүхы хүсэ шадалаа гаргаһанай аша үрээр малнууд һайнаар таргалжа байна. Һаяшаг июнь һарын һүүлээр энэ гүүртэ дээрэһээ 36 гунан үхэр гүрэндэ тушаагдаа. Нэгэ нэгэниинь дунда зэргээр 350 килограмм татаа.

Мүн Баянгол гэжэ нютагта байдаг коммунист Даша Бизьяевай даадаг бэлшээн таргалуулгын эбэртэ бодо малай гүүртынхид һайнаар ажаллана. Энэ гүүртын мал хабар шэгнэхэдэ 269 килограмм татаа һэн. Эндэһээ май һарада мүн гушаад толгой мал гүрэндэ тушаагдаа. Тэндэхи мал шэгнүүрээ 51—51 килограммаар нэмээһэн байна. Нүхэд Будаевай, Бизьяевай даадаг гүүртэнүүдэйхид аймаг соогоо түрүүлжэ ябана.

Тус артельдэ хонидые бэлшээн таргалуулха хоёр отара бии юм. Мүн хонишодойшье хүдэлмэри һайн. Артелиин дүй дүршэлтэй хонишон Пажацырен Бамбуевна Машиевагай даадаг Улаан Сэсэг гэжэ уужам талада байдаг хонишод эрхим амжалта туйлана. Һаяшаг энэ отара дээрэһээ 222 толгой хонид гүрэндэ тушаагдаа. Тэрэ хонидынь бултадаа шахуу дундаһаа дээшэ хүшэтэйгээр толгой бүхэниинь 55 килограмм татажа гүрэндэ тушаагдаа.

Малые бэлшээн таргалуулгаар, нооһо хайшалалгаар һайн амжалта туйлаһанайнгаа түлөө нүхэр Машиевагай даадаг отарынхид артелиингээ Хүндэлэлэй доскада бэшэгдээ. «Малшадай үдэртэ» зорюулагдаһан суглаан дээрэ колхозойнгоо правлениин мүнгэн шанда хүртөө.

Мүн Дээдэ Ёнхор, Баруун Хундүй, Улаан Шугуй гэдэг нютагуудаар зуһажа байһан гүүртэ, отарануудай эбэртэ бодо мал, мүн хонид һайнаар таргалан хүшэлнэ. Колхозой правлени болон партийна организаци, зооветеринарна мэргэжэлтэд малые бэлшээн таргалуулгын гүүртэ, отарануудай хүдэлмэрие ходо-доо шалгажа, туһалжа байдаг.

С. Шарапов.

Хонидоо эртэ хурьгалуулжа урмашаа

Манай Торийн аймагай «Улаан Бургалтай» колхозой хоёрдохи комплексно бригадын бүхы хүдэлмэриинь 90 процент хонин ажал болоно.

Колхознигуудтаа хүндэтэй болоһон бригадир Цырен-Доржо Ухнаев энэ бригадые хүтэлбэрилдэг юм.

Мүнөө жэлдэ энэ бригадынхид хүдэлмэридөө яһала һайн амжалта туйлаа. Энэ бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 91 хурьга, хонин бүриһөө 2,5 килограмм нооһо хайшалжа абанхай. Хонидойнгоо тоо олошоруулха түсэбөө үлүүлэн дүүргэнхэй.

Эртын хурьга абажа урмашаһан энэ бригадын хонишод ерэхэ жэлэй түлые декабрь һараһаа абажа эхилхын тула оролдожо байна. Искусственнаар хонидые үрэжүүлэгшэд Мункуева, Пансанов гэгшэд эрхим һайн амжалтануудые туйлана.

Искусственнаар үрэжүүлдэг болоһонһоомнай хойшо түл олоор абтажа, хонидоймнай үүлтэр түргэнөөр һайжарна. Үнгэрэгшэ жэлдэ бригадын искусственнаар ороондо оруулһан хонидой 98 процентнь хурьгалһан байна. Тэдэ хурьгадынь нарин, нарибтар нооһотой.

Мүнөө, энэ жэлэй декабрь һарада түрүүлхэ 1250 хони искусственнаар үрэжүүлээд байнабди. Түсэбынь 900 хонин байһан юм. Эдэ хонидойнь 642-ынь Зэдын аймагай гүрэнэй племрассаднигай хусануудай үрэһөөр үрэжүүлэгдэнхэй.

Бэрхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүхэнһөө 130 хурьга абахабди гэжэ бригадынхид уялга абаад ажаллажа байна.

Түрүү хонишод Гармаев Базар, Замбалаев Цырен-Доржо, Лубсанов Бато, Закунов Самбу гэгшэд 100 эхэ хонин бүриһөө 130—150 хурьга абахабди гэжэ уялга абаад, хонидоо искусственнаар ороондо оруулжа дууһаха шахуу болобо. Эрхим һайн бэлшээри оролдон бэдэржэ, хонидойнгоо шадал түргэнөөр һайжаруулна.

Хочин ажалые саашадань хүгжөөхэ, нооһо бүри ехээр хайшалжа абадаг болохо гэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй хандалга Бэшэгтэ харюу болгон манай түрүү бригадынхид иигэжэ жэшээтэ һайнаар ажаллажа байна.

Ю. Цоктоев,
Торийн аймагай «Улаан Бургалтай» колхозой зоотехник.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүд

Амархынгаа хажуугаар, ажал хэнэ

Энэ зун Түнхэнэй аймагай колхоз бүхэндэ пионерэй лагерь эмхидхэгдээ. Манайшье Зүүн Мүрэнэй долоон жэлэй һургуулиин пионерэй лагерь хүршэ колхоздоо эмхидхэгдэһэн байгаа. Манай һургуулиин пионернүүд амархынгаа хажуугаар хүдөө ажахын хүдэлмэридэ дүршэлтэй болохо, хүршэ колхоздоо нилээдгүй ехэ туһа хүргэхэ гэһэн зорилготойгоор лагерьта байха гэжэ шиидэһэн юм. Эдэмнай һуралсалай-үйлэдбэриин лагерьнууд бэшэ, харин пионернүүдэй юрын лагерь юм.

Манай хүршэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд (колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Халудоров, парторганизациин секретарь нүхэр Фролов) манай үүсхэлые дэмжэжэ, 40 пионерэй байха байра эдеэлхэ газартайгаар һайнаар бэлдэжэ үгэһэн юм. Лагерьта бүхы пионернүүдээ байлгаатүйбди. Нэн түрүүн үншэн үхибүүдые, һула бэетэй үхибүүдые оруулһан байгаабди. Үхибүүд үдэртөө 6 час соо хүдэлөөд, бэшэндэнь амардаг, элдэб наадаар наададаг, ном, газетэ уншадаг байна. Лагерие хүтэлбэрилэгшэд үхибүүдэй ажал эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табиһан байгаа. Нэгэ һара соо лагериин үхибүүд 30 гектар хартаабха борнойлоод шоройень обоолоо, буртаг үбһыень түүгээ. 26 гектар кукурузын буртаг ногоо сэбэрлээ.

Гадна 16 тонно хуһанай набшаһа, мүшэр бэлдэжэ хатаагаад, хониной байрада зөөгөө, капуста уһалаа. 41 һурагшад энэ үедэ 1076 ажалта үдэр олоо. Ажалай дүй дүршэлтэй, хэһэн юумэе шанартайгаар бүтээдэг үхибүүд яһала олон. Василий Манжуров, Вера Манзарханова, Иван Догдонов, Яков Тонурeнов болон бусад һайнаар хүдэлжэ, олон ажалта үдэртэй болоо. Манай һургуулиин залуу багшанар Мария Усольцева, Мария Белькова гэгшэд лагериин үхибүүдэй амаралта, хүдэлмэриинь эмхидхэлсэжэ ехэ юумэ хээ.

Иигэжэ манай һургуулиин пионернүүд амаржа, ажал хэжэ байна.

Д. Будаев, лагерие ударидагша.

Багшанарай байра тухай бодомжолхоор болоо

Һургуулинуудай хэшээл эхилхэ саг газаа орошобо. Теэд Иволгын аймагай Оронгын дунда һургуулиин гушаад багшанарай хахадынь мүнөө хүрэтэр байрагүй. Зариманиинь 2—3 жэл соо эндэ тэндэ хабшуулдан колхознигуудай гэртэ байгаа һэн. Һургуулиин 6 гэрэй оройдоо 3 соонь багшанар һуудаг, хоёр соонь мүнөө пенсионернүүд байна. Эдэниие сомоной Совет байраар хангаха ёһотой аад, хэрэгсээнэгүй.

Багшанарай байра гэжэ хоёр гэрнүүд хоёрдохи жэлээ баригдажа байһан аад, «Бурмонголстрой» трест тэдэнээ һаядаа дүүргэхэ гэжэ забдалгашье гарганагүй.

Зарим багшанарта мүнөө хүрэтэр түлеэн буулгагдаагүй.

Л. Л. Линховоин, Оронгын һургуулиин багша.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

Ябагаһаа ядуу телефон

Заиграйн центрын телефонно станци муугаар хүдэлмэрилнэ, мүн телефонисткануудынь ажалшадта хэрзэгы шэрүүнээр хандана гэһэн бэшэг манай газетын июлиин 9-нэй номерто дээрэ дурсагдаһан гаршагтайгаар толилогдоһон юм.

Манай редакцида хэлхеэ холбооной министерствын Бурят-Монголой Управлениин начальник нүхэр Мингажетдиновай мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта зүб. Тус бэшэг хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, телефонно станциин хүдэлмэрие һайжаруулха хэмжээнүүд хараалагдаһан байна.

Мүнөө нэгэ лини дээрэ хэдэн хүнэй хөөрэлдэхэ ябадал, мүн радио дамжуулга болюулагдаа.

Ажалшадта хэрзэгы шэрүүнээр хандаһанайнь түлөө телефонисткануудта һануулга хэгдэбэ.

„Ондоо болгогдоһон оньһон үгэ“

Манай газетын июлиин 2-ой номерой «Мархайн аша Тархай» соо иимэ гаршагтай бэшэг толилогдоо һэн. Тэрэ бэшэг соо Хорийн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой клубые даагша Гармаева Цыбигма ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандана. Мүнөө хүрэтэр клубынь шатар, даам, домино мэтын наадаанай хэрэгсэлнүүдгүй байһаар. гэжэ шүүмжэлэгдэһэн байгаа.

—Бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта зүб байба,—гэжэ манай редакцида Хорийн аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша нүхэр Михайлов мэдээсэбэ.

Мүнөө Гармаева ажалһаа гаргагдажа, колхозой комсомолой эмхиин дурадхалаар нүхэр Дамдинова клубые даагшаар томилогдобо. Мүн шатар, даам, домино гэхэ мэтын нааданай хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаха талаар зохихо хэмжээнүүд абтаа.

Бурят-монгол хэлэнэй грамматикын дутагдалнууд

Дунда ба долоон жэлэй һургуулиин 5—7-дохи классуудай һурагшад бурят ...э үзэхэдөө, 1956 ондо хэблэгдэһэн Имехеновэй бурят-монгол хэлэнэй грамматикые (часть I), Бертагаев, Дугаржабон, Имехеновэй бурят-монгол хэлэнэй грамматикые (часть II) хэрэглэдэг гээшэ. Теэд эдэ номууд ехэ дутагдалтай. Зарим дүримүүдынь орёо, ойлгогдосогүй. Жэшээнүүдынь дүримүүдтэй таарамгүй, буруушье зүйлнүүд байдаг. Иимэһээ бурят хэлэ заахада, һурагшадай алгохонь бэрхэтэй ушарнууд үзэгдэнэ. Жэшээлбэл, абтаһан сложно үгэнүүдтэ ...лын падежэй залгалтануудые бэшэхэдэ аялгануудай тааралдалые баримталгүй гэжэ М. Н. Имехеновэй зохёоһон грамматика соо (параграф 15) бэшэгдээ. Теэд ябас, ошоё гэхэ мэтын ондоо үгэнүүд тухай хаанашье хэлэгдэнэгүй. Энэ номой 16 параграф дотор аялганууд һубарил тухай бэшээтэй. Энэ дүрим соо үгын удаан —үү,—юу,—ээ, —ёо ба түргэн—э аялгануудтай үенүүдһээ сааша—өө бэшэхэгүй гэгдэһэн байдаг. Бурят-Монгол уранзохёолшодой ном соо, мүн грамматика соогоошье энэ дүримые эбдэдэг ушарнууд олон дайралдана. Жэшээлхэдэ: үргэнөөр, түбэрөөн, түргэноор, шүдэндөө г. м.

Абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүримүүдтэй нэгэ-хоёр урок соо танилсуулхын аргагүй байна. Эдэ дүримүүдтэ 57, 58-дахи упражненинүүд зорюулагдаһанхай. Абтаһан үгэнүүдэй бэшэгдэхэ дүримүүдтэй хүсэд танилсуулһанай һүүлээр лэ үхибүүдтэ тус упражненинүүдые дүүргүүлхэ хэрэгтэй болоно. Юундэб гэхэдэ, жэшээнүүдынь абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ бүхы олон дүримүүдтэй холилдоод үгтэһэн байха юм. Абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүримүүдые бүлэг бүлэгөөрнь илгаад, бүлэг бүхэндэнь упражненинүүдые ном соо үгөө һаа ехэ таатай гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ, тиимэ бэшэ дүримүүдыень нэгэ бүлэг болгоо һаа, 26-дахи параграфай 1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12 пунктнууд болоно. Эдэ дүримүүд (12-дохи пунктһаа бэшэниинь) абтаһан үгэнүүдэй тэрэ хэбээрээ бэшэгдэдэг тухай заана. 12-дохи пункт соохи дүрим үнинһөө хойшо бурят хэлэн дээрэ хэлэгдэдэг янзаарнь бэшэгдэдэг үгэнүүд тухай юм. Эдэ дүримүүдые үхибүүд бэлээр ойлгодог, алдуушье балай гаргадаггүй.

Ород хэлэнэй род зааһан -а, -я, -е, -ое, -ый, -ий г. м. аялган һүүлтэй юумэнэй ба тэмдэгэй нэрэнүүдэй тэрэ һүүлыень һуури соохи сохилтотой аялгануудыень дахуулан, а, о, э гэжэ түргэн аялгануудаар тэмдэглэжэ бэшэхэ гэһэн дүримые үхибүүдтэ ойлгуулхада хүшэр хүндэ байдаг. Эдэ дүримүүд ном соогоо эндэ тэндэ үгтэһэн, тус тустаа упражненинүүдгүй. Эдэ дүримүүдтэ үхибүүд ехэ алдуу гаргадаг. Эдэ дүримүүдые гурбан бүлэг болгожо, бүлэг бүхэндэнь упражнени үгөө һаа таараха һэн.

1. Ород хэлэнэй род зааһан юумэнэй ба тэмдэгэй нэрэнүүдэй һуури соохи -а, -я, -ай, -у, -уй аялгануудтай үе дээрэ сохилтотой һаань, бурят хэлэн дээрэ һүүлдэнь -а аялга бэшэхэ;

2. Һуури соохи -ы, -и, -ю аялгануудтай үе дээрээ сохилтотой аад, эдэ үенүүдэй урда тээхэнэнь -а, -я, -о, -е, -у, аялгануудтай үенүүдтэй һаань, бурят хэлэн дээрэ һүүлдэнь -а бэшэхэ;

3. Зарим -ая, -ея, -ое гэжэ һүүлтэй юрын үгэнүүдэй тэрэ һүүл дээрээ сохилтогүй һаань, һуури соохи сохилтотой үеын аялганиие дахажа, һүүлдэнь «а» бэшэхэ.

Энээн шэнгээр ород хэлэнэй род зааһан үгэнүүдэй «о» һүүлтэй болодог тухай дүримүүдые хоёрдохи бүлэг болгоод, «э» һүүлтэй болодог үгэнүүд тухай дүримүүдые гурбадахи бүлэг болгобол дээрэ гэжэ һанагдана. Бурят-монгол хэлэн дээрэ «и» һүүлтэй болодог үгэнүүдые үшөө нэгэ бүлэг болгоод, упражнени үгэхэ байна.

Абтаһан үгэнүүдэй падежнүүдээр хубилалта тухайда 26-дахи параграф соохи 6, 13 пунктнуудта хэлэгдэнэ. Эдэ дүримүүдые юумэнэй нэрын падежнүүдээр хубилалта соо абаашахада болохо.

Олоной тоо бии болгохын тула (параграф 35) нэгэнэй тоогой юумэнэй нэрын һуурида олоной тоогой суффикснуудые залгадаг. Бурят хэлэндэ олоной тоогой ууд-үүд, нууд-нүүд, гууд-гүүд, нар, нор, нэр,-д гэһэн суффикснууд бии юм гэгдэһэн байдаг. Суффикс гэжэ юун бэ? Гушадахи параграф энэ асуудалда иигэжэ харюусана: «үгын үндэһэнэй хойто тээнь орожо, тус үгэдэ шэнэ удхашанар нэмээн оруулдаг хубиие суффикс гэдэг». Энээн дээрэһээ нэмээн оруулха ёһотой болоно. Хүнүүд: эндэ олоной тоогой суффикс —үүд «хүн» гэжэ үгэдэ шэнэ удхашанар нэмээн оруулна гү? Оруулнагүй. Эдэниие суффикснууд бэшэ, залгалтанууд (олоной тоогой) тэхэдэ болохо һэн.

Юумэй нэрэнүүдэй падежнүүдээр хубилалта соо (параграф 37) зүгэй, зэбсэгэй, гаралай падежнүүдэй гурбадахи: хаана? хаагуур? хаанаһаа?—асуудалнуудые юумэнэй нэрэдэ яашье һаа табижа болохоор бэшэ. Эдэ асуудалнууд наречиин асуудалнууд ха юм.

Глаголой саглуулһан наклонени (параграф 59) хоёр: мүнөө ба үнгэрһэн сагтай юм гэжэ хэлэгдэнэ. Ерээдүй сагай үйлэ, байдал тухай бурядууд хэды үргэнөөр хөөрэлдэнэб. Тиихэдэ ерээдүй сагай глагол бурят хэлэндэ үгы гэхэдэ ямар таарамжагүй гээшэб! Гадна, глаголой һуурида -на, -но, -нэ залгалта нэмэхэдэ, мүнөө саг бии болодог гэжэ хэлэгдэнэ. «һуу» гэһэн глаголой һуурида -на гэжэ залгалта нэмэхэдэ «һууна» гэжэ удхашанартай үгэ бии болошохо байха юм. Иимэһээ -на, -но, -нэ, -ба, -бо, -бэ, г. м. «залгалтануудые» залгалта бэшэ, харин глаголой суффикснууд гэхэ байна.

Бурят хэлэн тон баян. Хэлэлгэ соо:

— Ахашни бэшэг бэшэнэ гү?

— Бэшэнэ. (Минии аха бэшэг бэшэнэ),—гэхэдэ, мүнөө дүүрэжэ байһан үйлэ тэмдэглэнэгүй, харин мүнөө сагһаа урда дүүрэжэ байһан үйлэ гү, али үргэлжэ боложо байһан үйлые тэмдэглэхэ юм.

57-дохи параграф соо хоёрһоо дээшэ үетэй глагольно һуурида залгалтануудые нэмэхэдэ, тус һууриин и-һээ бэшэ түргэн аялганууд урда тээгээ р, л хашалгануудтай һаа хаягдадаг, энэ хоёрһоо бэшэ хашалгануудтай һаа хаягдадаггүй гэжэ хэлэгдэнэ. Эндэ ганса залгалтануудые нэмэхэдэ и-һээ бэшэ түргэн аялганууд хаягдадаг бэшэ, үшөө суффикснуудые нэмэхэдэ хаягдадаг гэжэ һанагдана. Жэшээ: хатара-хатархада, уншуула-уншуулхада. Гадна, глаголой хүлеэгдэһэн залогой суффикснуудые нэмээхэдэ, түргэн а, о, э аялганууд р, л хашалгануудай удаа хоёрһоо саашанхишье үенүүдтэ гээгдэггүй байха юм. Жэшээлхэдэ, харуула-харуулагда, батала-баталагда г. м. Программын ёһоор глаголой залогуудые үхибүүд һургуулида үзэнэгүй. Энээн тухай зарим багшанар үхибүүдтэ ябуул ойлгуулдаг. Гэбэшье, 57-дохи параграф соо ажаглалта болгон энээниие оруулхада болохо гэжэ һанагдана.

93-дахи параграф соо нюурай, түлөөнэй нэрэнүүд, зааһан түлөөнэй нэрэнүүд (нүгөө гээшэһээ бэшэниинь), асууһан түлөөнэй нэрэнүүд (хэзээ, хэр гээшэһээ бусадынь) бүгэдөөрөө зохилдодог юм. Зүгөөр хэзээ гэжэ түлөөнэй нэрэ гансал хамаанай, зүгэй ба гаралай падежэдэ зохилдодог, тиихэдэ хэр гээшэнь ганса зэбсэгэй падежэдэ зохилдодог гэжэ хэлэгдэнэ. Энээн дээрэһээ хамталһан, илгаһан, тодо бэшэ түлөөнэй нэрэнүүд зохилдодоггүй гэжэ ойлгогдоно. Гэбэшье, жэшээлхэдэ, хамталһан түлөөнэй нэрэ баран, илгаһан түлөөнэй нэрэ бусад тодо бэшэ түлөөнэй нэрэ хэн нэгэн гэхэ мэтэд зохилдодог байха юм. Жэшээлбэл: баранай, баранда, бараниие, барантай, бусадһаа, бусадтай, хэн нэгэнэй, хэн нэгэндэ г. м.

Энээнһээ гадна хэзээ, хэр гэжэ түлөөнэй нэрэнүүд хамаанай, зүгэй, гаралай падежэдэ зохилдоно гээ һаа нэгэ хэдэн жэшээнүүдые абаад үзэе: хэзээнэй юумэ гээшэб? Хэзээдэ иимэл байгшат. Хэзээнһээ иимэ болооб? Хэрээр һуража байнаш? Эндэ хамаанай, зүгэй, гаралай, зэбсэгэй падежнүүдэй асуудалнуудта «хэзээнэй», «хэзээнһээ», «хэзээдэ», «хэрээр» гээшэд харюусана гү? Харюусанагүй. Хэзээнэй модон бэ?—гээшье һаа эндэ хамаанай падежэдэ байһан үгэ үгы гээшэ. Хэзээнэй, хэзээдэ, хэрээр г. м. үгэнүүднай наречинүүд болошоно. Адли гэһэн зааһан түлөөнэй нэрые зэбсэгэй падежэдэ «адляар» гэхэдэ, баһал наречи болошоно.

***

«Манай аймагай колхозууд хабарайнгаа тарилгада бэлэн болобо» гэһэн мэдүүлэл соо (Т. А. Бертагаев, М. Н. Имехенов, Д Д. Дугаржабон (1956 он, часть II, 17-дохи нюурта) бэлэн болобо гэһэн үгэнүүд составной хэлэгшэ мүн гэгдэнэ. «Бата һурагша болобо» (часть II, 18-дахи нюурта) гэһэн мэдүүлэл соо «болобо» гэһэн үгэ хэлэгшын холболто мүн гэгдэшэхэ юм. Хэлэгшын холболто гэһэн ойлгосо хадаа хэлэгшые ямар-нэгэн үгэ холбодог гэһэн удхатай. Хэлэгшые бусад үгэнүүдтэй холбодог бэшэ, харин хэлэгшые өөрыень холбодог гэжэ ойлгогдоно. Гэбэшье, «мэдүүлэл соохи үгэнүүд удхын холбоотой байдаг. Тэрэ холбоонь үгэнүүдэй формоор гаргагдадаг» гэжэ 8-дахи нюурта, 3-дахи параграф соо хэлэгдэнэ. Тиихэдэ эдэ хоёр дүримүүд бэе бэетэйгээ тааралданагүй. «Болобо» гээшэмнай хэлэгшэшье, холболтошье болодог болошоно, хэрбээ хэлэгшын холболто гэһэн ойлгосые бусад үгэнүүдтэй хэлэгшые холбохо гэһэн удхатай гээ һаа, ойлгогдохогүй байна. «Бэлэн болобо», «һурагша болобо» гээшэмнай составной хэлэгшэд лэ бэшэ юм гү?

Элирхэйлэгшэ юутэй гэһэн асуудалда харюусадаг гээд (часть 1, параграф 6) хэлэгдэнэ. Юутэй? гэһэн асуудал хамтын падежэй асуудал бэшэ аал? Тиихэдэ нэмэлтэ баһал иимэ асуудалда харюусадаг ха юм.

Шалтагаанай ушарлагша, зорилгын ушарлагша баһа нэгэн адли юундэ? гэһэн асуудалда харюусадаг болошоод байха юм (часть II, параграф 23, 24). Теэд ном соо зорилгын ушарлагшада үгтэһэн жэшээнүүд соошье, 43-дахи упражнени соошье «юундэ» гэһэн асуудалда харюусаһан зорилгын ушарлагшатай нэгэшье мэдүүлэл байхагүй юм.

«Жэшээлхэдэ» гэжэ үгэ нэгэ ушарта оролто үгэ болодог (параграф 38), нүгөө ушарта хабсаргалтын холболто болошоод байна (параграф 42). Энэ иимэ жэшээнүүдээр ном соогоо баталагдана: «жэшээлхэдэ, шэниисын удельнэ хэмжээнь 1923 оной тарилгын талмайн миил 12,7 процент болодог байгаа...» (66-дахи нюурта). «Олонхи газууд, жэшээлхэдэ кислород, агаарһаа хүндэ юм» (44-дэхи нюурта).

Түрүүшын мэдүүлэл соо «жэшээлхэдэ»— оролто үгэ, һүүлшын мэдүүлэл соо — хабсаргалтын холболто болоно гэгдэнэ. Иихэдээ баһа эдэ хоёр дүримүүд бэе бэетэйгээ тааралдахагүй байна. Алишье мэдүүлэл соогоо «жэшээлхэдэ» гээшэ оролто гэр бэшэ юм гү?

Бэеэ дааһан оборoдууд тухай 49-дэхи параграф соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «хамаанай падежэдэ байһан өөрын тусгаар үйлэдэгшэдтэй причастяар ба ушарлаһан түлэбэй деепричастяар гаргагдаһан дэлгэрэнгы ушарлагшадые бэеэ дааһан оборoдууд гэнэ».

Юрын оборoдуудые 46-дахи параграф соо хэлэхэдээ, «өөрын тусгаар үйлэдэгшэгүй юм» гэнэ. Эдэ дүримүүдтэ үгтэһэн жэшээнүүдые абаад үзөө һаа, бэеэ дааһан оборот «амбаар тойрон гү, али улицаар улам түргэдэн ябахадань» (81-дэхи нюурта); юрын оборот «хара һалхи шуугюулан» (78-дахи нюурта)— эдэнэй нэгэниинь тусгаар үйлэдэгшэтэй, нүгөөдэнь үйлэдэгшэгүй гэжэ илгахаар бэшэ; **түргэдэн** — деепричастиин, **ябахадань**—причастиин, али **тойрон**—деепричастиин хамаанай падежэдэ байһаниинь мэдэгдэхээр бэшэ гээшэ. «Машинын аалиханаар хүдэлжэ, амбаар тойрон, колхозой улицаар улам түргэдэн ябахадань, хойноһоонь үхибүүд шууялдан гүйлдэнэ» гэһэн (81-дэхи нюурта) мэдүүлэл соо **«машинын аалиханаар хүдэлжэ»**—гэһэниие оборот гэжэ илгажа хэблэһэн байха юм. Энэнь оборот бэшэ, харин сложно мэдүүлэл соохи нэгэ простой мэдүүлэл бэшэ гү? Бэеэ дааһан оборoдуудай жэшээ болохо баһа нэгэ иимэ мэдүүлэл 82-дохи нюурта байха юм: **«Үнэхөөрөө минийнгээ ябалсашоо һаа**, шимни үнэшэрхэ хэнзэрхэ хүн гүш, баһа шамаяа хайрланаб» Энэ мэдүүлэл соо бэеэ дааһан оборот **«үнэхөөрөө минийнгээ ябалсашоо һаа»** глаголоор гаргагдана. Ном соохи дүримүүд оборoдууд тухай хэлэхэдээ, гансал причастяар ба деепричастяар гаргагдана гэнэ. Иихэдээ энэ дүрим ойлгогдосогүй болошоно.

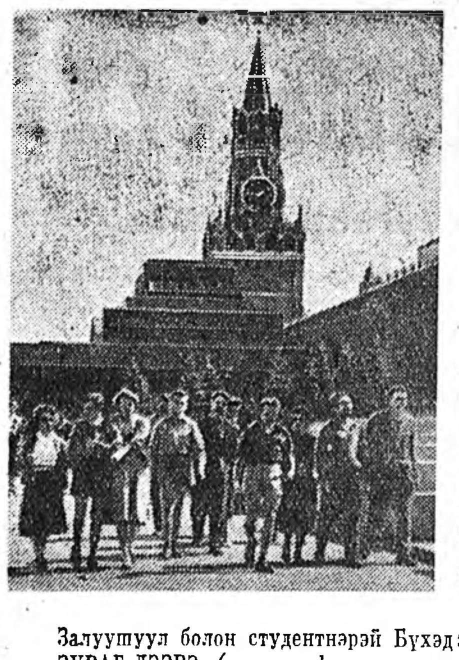
Зарим дүримүүд ехэ орёо, үхибүүдтэ ойлгогдосогүй, буруушье байдаг гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ, грамматикын нэгэдэхи часть соо деепричасть тухай 113-дахи нюурта иигэжэ хэлэгдэнэ: «Бэеэ дааһан үйлэ тэмдэглэдэг гү, али бусад глаголнуудай тэмдэглэһэн үйлые нэмээдэг бүлэг глаголнуудые деепричасти гэдэг». Энэ тобшололой ёһоор, глаголшье, деепричастишье хоорондоо илгаагүй шэнги.

«Урдахи үгэтэйгөө хамтаржа, үйлын байра, зүг шэг заадаг, мүн үйлын алибаа ушартайгаар болоһые харуулдаг, бэеэ даагаагүй үгэнүүдые дахуул үгэнүүд гэдэг» гэһэн дүрим (1 часть, параграф 96) ехэ орёо, үхибүүдтэ ойлгогдосогүй байна. Гадна үйлын байра заадаг, алибаа ушартайгаар болоһые харуулдаг гэхэшүүгээр наречи тухай хэлэгдэнэ.

«Нэмэлтэ нүхэсэл мэдүүлэл юрын нэмэлтэ шэнги, **юу? юун гэжэ? хэниие? юуе?** гэһэн асуудалда харюусажа, юрэнхыдөө шухала мэдүүлэлэйнгээ **хэлэхэ, бэшэхэ, һанаха, дуулаха, хараха г. м.** удхашанартай глаголнуудта мэдэлтэй байгаад, **хэлэгдэһэн, бэшэгдэһэн г. м.** зүйлэй удхыень элирүүлжэ үгэхэ юм» гэжэ нэмэлтэ нүхэсэл мэдүүлэл тухай хэлэгдэнэ. (Часть II, параграф 56). Энэ дүрим ойлгогдосогүй, орёо байна; энээнһээ гадна юрын нэмэлтэ юун гэжэ? гэһэн асуудалда харюусадаггүй байха юм. 14-дэхи параграф соо (24-дэхи нюурта): «Юумэ тэмдэглэхэ зуураа, хамаанай падежһээ бэшэ бүхы косвенно падежнүүдэй асуудалнуудта харюусаһан юрын гэшүүниие нэмэлтэ гэдэг» гэжэ бэшэгдэнэ. Элирхэйлэгшэ нүхэсэл мэдүүлэл тухайда (параграф 57) балар муугаар хэлэгдэнхэй.

Бурят-монгол хэлэнэй грамматикые дахяад хэблэхэдээ авторнууд дурсагдаһан ажаглалтануудые хараадаа абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. Будаев, Түнхэнэй аймагай Зүүн Мүрэнэй долоон жэлэй һургуулиин багша.

Залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивальда.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа нэгэдэхи зурагта) ГДР-эй делегадууд мавзолейдэ веногуудые табиһанайнгаа һүүлээр ябана. (2-дохи зураг): Горькиин нэрэмжэтэ культура ба амаралтын түбэй парк соо бурят хүбүүн Николай Андреев (баруун гарһаа гурбадахи) москвагайхидтай хөөрэлдэжэ байна.
В. Львовой фото.

УУЛЗАТАРАА БАЯРТАЙ, НҮХЭД!

Залуушуул, студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивалиин саһан сагаан туг В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ 15 үдэрэй туршада намилзан долгилоо. 15 үдэрэй туршада Москвада олон ороной хүбүүд, басагад айхабтар зохидоор айлшалба. Эдэ мартагдашагүй үдэрнүүд байгаа. Ходо дуу хүгжэм, хүхюу наадан, дорюун солгёон һайндэр, уулзалганууд, халуун арсалдаанууд болон нүхэдэй ёһоной хөөрэлдөөнүүд боложо байгаа.

Эб найрамдал тогтоохые, хани барисаатай болохые хүсэн эрмэлзэжэ байһан тухайгаа залуушуул һайндэртэшье, митинг дээрэшье, уулзалганууд болон зүбшэн хэлсэлгэнүүд дээрэшье мэдүүлһэн байна. Залуу үетэнэй түлөөлэгшэд һүр жабхалантайгаар хүсэеэ эршэдүүлэн сугларжа, атомна буу зэбсэгые хорихо, энхэ тайбан байдал тогтоохо гэһэн эрилтэ табиба.

Августын 11-эй амаралтын үдэр фестивалиин һүүлшын үдэр болобо. Хэдэн олон автобусуудта делегадууд һуужа, түбэй стадион тээшэ хойно хойноһоо һубарилдан ошоно.

...В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион. Стадионой трибунануудта нэгэшье сулөө һууригүй, хүн зон дүүрэн. Эндэ ерэжэ шадахагүй байһан хүнүүд энэ үедэ телевизор болон радиоприемнигуудай хажуудa сугларанхай. Тиигэжэ бүхы Москвагай хүн зон Бүхэдэлхэйн фестивалиин һүүлшын һайндэртэ хабаадалсахаяа зэһээд байна.

Нүхэд А. Б. Аристов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Я. Э. Калнберзин, А. Н. Косыгин гэгшэдые суглагшад үни удаан альга ташалгаар угтаба.

Стадионой ногоон талмай дээрэ маршын дорюун хүгжэм доро фестивалиин уласхоорондын комитедэй гэшүүд гарана. Фестивальда хабаадаһан оронуудай тугуудые дээрэ үргэн намилзуулһан шираг хүбүүд бии боложо, стадионой тэг дунда хойно хойноһоо һубарин жагсана.

Фестивалиин уласхоорондын комитедэй гэшүүн, фестивалиин советскэ комитедэй түрүүлэгшэ С. К. Романовский тобшохон үгэ хэлэжэ, энэ найр наада нээгээ. Фестивальда хабаадалсаһан хүбүүд басагад саашадаа улам ехээр зориһжон, эб найрамдалай түлөө, залуушуулай болон арадуудай хоорондын хани барисаанай түлөө, жаргалта һайхан байдалтай болохын түлөө улам эршэтэйгээр тэмсэхэ бэзэ гэжэ найдажа байһан тухайгаа тэрэ хэлэнэ.

Һүүлээрнь фестивалиин уласхоорондын комитедэй гэшүүн, Залуушуулай Бүхэдэлхэйн Демократическа Федерациин президент Бруно Бернини суглаарагшадта үгэ хэлэжэ, эб найрамдалай болон хани барисаанай түлөө залуушуул, студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивалиин уласхоорондын комитедэй мэдүүлгэ уншаба.

Залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестиваль баяр ёһололой оршон байдалда хаагдаба

Бүхы дэлхэйдэ һуудаг манай хүндэтэ нүхэд!—гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.—Манай гайхамшагта залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестиваль дүүрэхэеэ байна. Үнгэрһэн гайхамшагта һайхан 15 үдэрые бидэнэй хэмнайшье мартангүй бүхы наһандаа һанажа ябаха. Эдэ айхабтар ехэ удхашанартай үдэрнүүд байгаа.

Бидэнэр, 131 ороной олон миллион залуушуулай түлөөлэгшэд—34 мянган хүбүүд, басагад, фестиваль үнгэргэхэеэ эндэ сугларжа, хаанашье ажаһуудаг, политическэ, шажан мүргэлэй талаар ямаршье үзэл баримталдаг, ямаршье яһанай хүн байгаа һаа—илгадгүй— бүхы залуу хүнүүдые һанаата болгожо байһан шухалын шухала олон асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэеэ энэ фестивальда сугларaабди.

Манай фестивалиин уг зорилгонь хадаа эб найрамдал, хани барисаан болоно. Тиимэһээ энэ һайндэрнай гансал эндэ сугларһан зоной һайндэр бэшэ. Энэ хадаа бүхы дэлхэйн бүмбэрсэгэй залуушуулай һайндэр мүн. Юундэб гэхэдэ, гансал энхэ тайбан байдалда хани барисаатайгаар ажаһуухадаа арад зон хойшодоо зол жаргалтай байха байна.

Энэ мэдүүлгэ соо Бүхэдэлхэйн VI фестивалиин дүн согсологдоо. Дэлхэйн олон ороной залуушуулай организацинуудай хамтаараа оролдоһоной ашаар лэ фестиваль амжалтатайгаар үнгэрбэ гэжэ онсолон тэмдэглэгдэбэ. Мүн айлшадаа үнэн зүрхэнһөө халуунаар хүндэлэн, мартагдашагүйгөөр айлшалуулһанайнь түлөө советскэ залуушуулда, москвагайхидта мэдүүлгэ соо үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэгдэбэ.

Фестивалиин уласхоорондын комитедэй даалгабаряар С. К. Романовский эб найрамдалай болон хани барисаанай түлөө хэгдэһэн залуушуул, студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивалиие хаагдаһан дээрэ тоолобо. Һүүлээрнь фестивалиин туг аалихаар буулгагдана. Ёһололой һүртэ дуунууд зэдэлнэ. Демократическа залуушуулай гимные Европын болон Азиин, Америкын, Африкын болон Австралиин залуушуулай түлөөлэгшэд гоё һайханаар дуулана.

Галнууд унтарна. Хоёр талын хаалгануудһаа гэнтэ ехэ хүсэтэ гэрэл сасаржа, тэндэһээнь олон басагад гүйлдэн гарана. Тиигээд гимнастнууд наада харуулжа захалба. Тэдэнэр олон мянган тугуудые эблүүлэн, «Эб найрамдал» гэһэн үгэ томо үзэгүүдээр бии болгоно. Энэ үгэ ород, английска, француз, хитад, испан болон немец хэлэнүүд дээрэ удаа дараалан бии болоно. Һүүлээрнь трибуна дээрэ тон томо гулабхаагай дүрсэ бии болоно. Тиигээд удаань фестивалиин һүлдэ тэмдэг дээрэ һиилэгдэнхэй «Эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө!» гэһэн үгэнүүд харагдаба.

Удаань дэлхэйн бүмбэрсэгэй олон арадые түлөөлһэн хүбүүд басагад гар гараа барисалдан баяраа хэлсэжэ, бүгэдэндэ ойлгосотой, сэдьхэлдэ эгээл хайратай «эб найрамдал», «Хани барисаан» гэһэн хоёр үгэнүүдые тангариг мэтээр олон дахин дабтана.

Энэ найр зугаагай дүүрэхэдэ, залуушуул фестивалиин һүүлшын балые үнгэргэнгөө, стадион дээгүүр, Москва мүрэнэй эрье дээгүүр хүхин сэнгэнэ. Бүгэдэ хүхюу баяртайнууд, хаа хаанагүй энеэдэн...Дахин уулзатараа баяртай!— гэһэн үгэнүүдые залуушуул бэе бэедээ хэлэлсэнэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА ЕРЭҺЭН ТЕЛЕГРАММАНУУД

Аньшаньска металлургическа комбинадта

ПЕКИН, августын 10. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент Аньшаньһаа иигэжэ мэдээсэнэ:

Аньшаньска металлургическа комбинадта августын 10-най үдэр автоматическа зургаадахи доменно пеэшэн ашаглалгада оруулагдаба.

Мүнөө 9 доменно пеэшэнтэй болоһон Аньшаньска комбинат дэлхэйн металлургическа томо комбинадуудай нэгэнэй тоодо оробо. Тус комбинат час соо 430 гаран тонно шэрэм бүтээн гаргана.

Түрүүшын табанжэлэй түсэбэй ёһоор 1953 онһоо эхилэн 1960 он хүрэтэр Аньшаньда 48 томо объектнүүд баригдаха гү, али шэнэлэн заһагдаха ёһотой. Энэ түсэбэй дүүргэгдэхэдэ, комбинат 1960 ондо 2,5 миллион тонно шэрэм, 3,22 миллион тонно булад, 2,48 миллион тонно прокат жэл бүри бүтээн гаргадаг болохо зорилготой.

Мүнөө оройдоол 33 объектын ашаглалгада оруулагдаад байгаашье һаань, шэрэм бүтээн гаргалгаар 1960 ондо хараалагдаһан хэмжээн энэ жэлдэ хүсэгдэхэнь. Харин мүнөө жэлдэ бүтээһэн булад болон прокадай хэмжээн 1960 оной түсэбэй хэмжээндэ дүтэлөө.

Оманда эсэргүү Англиин добтолгые болюулхын түлөө

КАИР, августын 12. (ТАСС). Араб оронуудай лигиин генеральна секретарь Хасун гэгшэ Каирта суглараад байһан, Бандунгска конференцидэ хабаадаһан оронуудай түлөөлэгшэдтэ Оманда боложо байгаа байлдаанууд тушаа бэшэгүүдые эльгээгээ. Оман хадаа 12 зуун жэлэй туршада бэеэ даанхай байгаа гэжэ бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ. Мүн Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хуулита документнүүд соошье энээн тухай хэлэгдэнхэй.

Империализмда эсэргүү тэмсэл ябуулхадань, Оманай имамадта дэмжэлтэ үзүүлхыень Бандунгска конференцидэ хабаадаһан оронуудые Хасун уряалба.

Англиин улам олон зон эхэ нютагһаа гаража ошоно

Орон дотор ажабайдалай ехэ муудаһан дээрэһээ Англиһаа улам олон зон ондоо оронуудта нүүжэ ошоно гэжэ Англиин хэблэл ехээр һанаата болон бэшэнэ.

Энэ үедэ Англиһаа недели бүри дунда зэргээр 2000 гаран хүн гаража ошоно, «энэнь нёдондонойхидо орходоо ханигүй олон» гэжэ «Дейли Телеграф энд Морнинг Пост гэжэ газетэ бэшэбэ. Илангаяа дээдэ эрдэмтэй болон элдэб мэргэжэлтэй олон хүнүүдэй ошожо байһандань газетэнүүд ехээр һанаата болоно.

Эдинбургын университедые дүүргэһэн 1000 хүнһөө асуухада, тэдэнэй 450-ниинь ондоо оронуудта ошожо, ажал бэдэрхэ гэжэ эрид шиидэнхэй, 200-ниинь яахаяашье үшөө мэдээгүй, тиихэдэ оройдоол 350 шахуу хүниинь Англида хүдэлхэ һанаатай байба гэжэ «Скотсмен» газетэ бэшэһэн байна.

Дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн хүнүүдтэ Англиин правительство һайн байдал түхеэржэ үгэнэгүй, тиимэ дээрэһээ хүн зон иишэ тиишээ зайгуултана гэжэ газетэ бэшэнэ.

Хитадай Арадай Республика түрүүшынгээ табанжэлэй түсэбые бэелүүлэн, промышленность болон соёл болбосоролоо хүгжөөхэ хэрэгтээ ехэ амжалта туйлаа. Авиационно, автомобиль бүтээлгын, прибор бүтээлгын, электротехническэ, органическа зүйлнүүдэй хими болон промышленностиин бусад шэнэ һалбаринууд бии болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: авиационно заводой хабсаралгын цех соо.

ТАСС-эй фотохронико.

Индиин вице-президент Радхакришнан МНР-тэ айлшалхань

УЛАН-БАТОР, августын (ТАСС). Монголой хэблэлэй м сэһэнэй ёһоор, МНР-эй ар агууехэ хуралай Президиумэй рүүлэгшэ Ж. Самбу Индиин в президент Радхакришнаниие гол айлшалхыень уряа. Радхак нан энэ уряалыень хүндэтэй тооложо абаба.

США-да газетын хүдэлмэрилэгшэд забастовко хэжэ бай

НЬЮ-ЙОРК, августын (ТАСС). Юнайтед пресс агентс мэдээсэһэнэй ёһоор, Бостондо тын хүдэлмэрилэгшэдэй забас эхилһэн дээрэһээ газетэнүүд ас дахаяа болёо. Типографиин х мэрилэгшэдэй профсоюзда ха тай эдэ забастовко хэгшэд с хүлһыемнай дээшэлүүлэгты г эрилтэ табина. Забастовкоһо ложо, Бостондо 6 газетэ гаран

Фестивальһаа бусажа ерэһ Швейцариин делегадуудта бандидууд добтолбо

ЖЕНЕВА, августын 12. (ТА «Вуа Увриер» газетын мэдээ нэй ёһоор, залуушуул болон дентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фе вальда хабаадаһан Швейцар делегациин зариманиинь авгу 12-то Швейцарида бусажа е Цюрихскэ вокзал дээрэ эдэ де дуудта бандидууд добтолжо, залай алба хаагшадай болон по циин хараһаар байтар абажа һан юумэнэйнь ехэнхи хүби буляажа абаһан гү, али үгы х байна.

Энэ муухай ушарай болоһо Швейцариин буржуазна хэ ехэ гэмтэй гэжэ «Вуа Увриер» о лон тэмдэглэнэ. Юундэб гэхэдэ, газетэ фестивалиин ямараар ү жэ байһан тухайнь оройдоо б хэгүйһөө гадна, тэрээндэ хаба жа байһан хүнүүдые ехээр муу даг байгаа.

Москвада болоһон Бүхэдэлхэйн фестивалии дүүрэһэн тухай „Таймс" газетэ иигэжэ бэшэнэ

ЛОНДОН, августын 12. (ТАС «Таймс» газетын тусхай коррес дент залуушуул болон студен рэй Бүхэдэлхэйн VI фестивал дүүрэһэнтэй дашарамдуулан М ваһаа иимэ мэдээсэл эльгээбэ: « найрамдал, хани барисаан» г фестивалиин һүлдэ тэмдэг дээрэ шэгдэнхэй байгаа. Тиихэдэ Со скэ Союз хадаа эб найрамдал лон хани барисаа тогтоохо г гансал зорилготойгоор гадаадын политика ябуулдаг байна г фестивальда хабаадагшадай о хинь һанажа ошобо ёһотой».

Англиин самолёдууд Оманай амгалан зониие зэрлиг шэрүүн бомбодоно

КАИР, августын 11. (ТАС Англиин самолёдууд Оманай го болон тосхонуудые хэрзэгы шэр нээр бомбодоһоор гэжэ хэблэл м дээсэнэ. Каирта байдаг Ома имамадай түлөөлэгшэ Харсиин м дүүлһэнэй ёһоор, Англиин сэрэг самолёдууд Эр-ридд город бол тэрээндэ дүтэ байһан тосхон дэ гал аһаадаг олон бомбонуудые ж жа, мүн ракетэнүүдээр буудажа, город тосхон хоёрые ехээр һанд гаа. Олон хүнүүд, тэрэ тоодо э нэрнүүд, үхибүүд алуулһан, шар таһан байна. Добтололгын у городтошье, мүн тосхон соошье рэгэй түхеэрэлгэ гү, али ямар гэн сэрэгүүд оройдоо байгаагүй жэ Харси онсолон тэмдэглэбэ.

США-гэй хүн зоной тоо

НЬЮ-ЙОРК, августын (ТАСС). Юнайтед пресс агентс мэдээсэһэнэй ёһоор, 1957 оной и лиин 1-нэй мэдээгээр США-гэй х зоной тоо 171.200 мянга болобо жэ США-гэй бүридхэлэй бюро носхоо.

Барадий МУНГОНОВ

Хүсөөтэ горхон харьялна

9.

Дулма Дугар хоёрой моридоо эмээллэжэ мордоходонь наран үшөө гараадүй байба. Тэдэнэр голой фермэ ошоһон харгыгаар түмэр дүрөөгэйнгөө мүнгэн аялга ниилүүлэн шамдуухан хатаргана. Шүүдэртэ хушагдаһан үргэн нэмжээ сабшалан наранай гарахын урда тээ ямар нэгэ хүхэльби боро үнгөөр сайбайна. Харгын хоёр тээгүүр элдэб ногоон, үнгын сэсэгүүд холисолдон ургашанхай. Хүрин залаатай хилганын, хүрса самсаалтай хяагай, бусайдамал үдхэн шүдэр үбһэнэй дундуур сэгээбтэр сагаан хонхонууд, шара улаахан нямняанууд олоороо худхалдана. Хаа яа доболиг газарта үһэлиг ногоон эшэтэй үндэр шара наран зуланууд унтажа хоноогүй үбсансадал тархяа һанжуулна. Харин горхоной тохойдо харгын ойротохолоор унзад улаан бадма сэсэгүүд арзагар ногоон хормойгоо хурхылгөөд, богонихон хүзүүгээ шахылган һууна.

Зүүн хойто зүгһөө огторгойн хаяа улайһаар улайгаад, Хулһата нуурай саагуур шад улаан хяһын хүбөө харагдажа, уданшгүй долоон тамгата тогооной зэргэ алтан шарһал наран улаабхин гараба. Сэсэрлиг ногоон дайдада зунай наранай мандахань яагаашье гоёб даа! Ямар олон, ямар һайхан үнгэ һолонгонууд, шэжэр мүнгэн шэрээдһэнүүд, шүрэ һубһаар дуһалтаһан алтан һабагшанууд бэе бэеэ һэлгэн, наадан байдаг бэ! Тэрэнэй һайханиие үгөөр хэлэхэ үгэ байхагүй, саарһан дээрэ бэшэхэ гуурһан байхагүй. Тэрэниие өөрөө, өөрынгөө нюдөөр хараал һаа, ойлгожо болохо юм.

Уран гарта асари ехэ түмэршэ дарханай һаргама халуун хяһа соо хайлуулагдаад, таһа дабтуулжа байһан бусалма улаан булад толиһоо мянга түмэн алтан хашарһанай арбан тээшээ сасарһандал—наранай гарахань эгээл пимээр харагдадаг бэшэ аал?

Мүнөөшье наранай гаран сасуу ойрогүй гүнзэгы огторгой, захагүй уужам дайда, сэсэрлиг һайхан сабшалан гансата үнгөө хубилжа, тад ондоо болошобо. Хабтагар ногоон набшаһанай хонхорхой соо сугларһан мүнгэнэй үһан шэнги бэлсэгэр сагаахан дуһал дээрэ түрүүшын алтан хашарһан унажа, үнгэ бүриин шэрээдэһээр һолонго татаба. Тэрэшье бэзэ, хамаг олон набшаһанай үнжэгэн зөөлэхэн альган дээгүүрхи, хяаг үбһэнэй шүбгэлиг хүхэ самсаал соогуурхи бадма сэсэгэй хамба шэршүү хормойн хуняаһан дундуурхи мүнгэн дуһалнууд хуу барандаа яларшаба, хамаг сабшалан дээгүүр тоо томшогүй олон алтан һабагшанууд зуралзаба, элдэб янзын яншаа шүрэ һубһанууд анилзаба. Тиин байтараа, харьялан урдаһан Хүсөөтэ горхоной хара нюрган дээрэ гансата арбаад алтан хашарһан унаад, үһанда шэнгэнгүй, түргэн урасхалдань туулгажа, хайбалзан халюухайдан ябана, ялагар хурса һэлмэ шэнгээр толоржо, пишэ тиишээ эрье туласа шэрбээд абана.

Үбһэ ногооной оёорто дууража һууһан жэргэмэлнүүд агаарта хүнгэхэнөөр дэгдэн гараад, дүлэн улаан нарые, гэрэлтэ сагаан үдэрые амаршалан, ирагуу һайхан дуугаа дуулажа, Хүсөөтын голые жэржэгэнэһэн гоё абяагаар дүүргэнэ.

— Ямар һайхан бэ даа!—тала дайдые, наранай мандахые һайхашаажа, мүнөө хүрэтэрөө шэмээгүй ябаһан Дугар ямар нэгэн һайхан даа, сэдьхэл халима бодолдо эзэлэгдэһэн янзатай аргаахан дуугарба.

— Нээрээшье гоё гээшэнь!— гээд Дулма баһа дахин холуур саагуур шэртэн хараба.

Тээ тэрэ ойрохон, горхоной хойто бэедэ Хүсөөтын зуһалангай айлнууд, үүлтэр һайнта үнеэдэй фермын байранууд аржылдана. Тэрэ зүгһөө үнеэ тугалай мөөрэхэ, нохой шубуунай хусаха абяан дуулдана. Үглөөнэй һаалган дүүрэһэн хэбэртэй, үнеэдэй һүрэгүүд Хёлгын наагуурхи бэлшээри тээшэ яаралгүйхэн субана. Аяар тэрэ баруун хойно, Хүсөөтын адагһаа саагуур бэлшэжэ ябаһан азарга адуун заахан нааданхайнууд шэнги бишыханууд боложо харагдана.

Мүнөөхи хоёр аяншамнай бүдүүхэн һургаагаар хэһэн үндэр хүүргэ дээгүүр хүнхинэсэ гэшхүүлжэ, горхониие гараад, посхоодой үүдэндэ туласа хатарган ерэбэ. Дугар эмээл дээрэһээ бүгтыжэ, шэнэ сагаан хаамагай шэбхэ абаадхиба. Тээльнигэй хорой соо ороод, тэдэнэр айлдашье буунгүй, зүүгээрнь зурыса хатарган хойшолбо. Удангүй Хёлгын эрье ерээд, уламаар гарахаяа мүрэнэй тохой тойрон үгсэбэ.

Хёлго мүрэн гэрэлтэй һайхан үһаяа удаахан мэлмэрүүлнэ, зарим эрьелиг тохойн нүхэн хара сээл соо хөөһэ бушхан эрьюулгэтэжэ, аймшагтайгаар лүнхынэ, үргэнөөр халбайһан газартаа харьялаатажа, түргэнөөр урдана, томо шара бревнонууд шэдүүлһэн шулуундал зуралзана. Түргэн урасхалтай мүрэн эрье тохойнуудаа амхайтар хомхойгоор эдижэ, һабаяа урилжал, урилжал байдаг юм. Арбаад жэлэй саана энэ зүүн тээхи тохой соо Хоожогорой нуур гэжэ нэрэтэй ута нариихан нуур байдаг һэн. Теэд мүнөө мүрэнэй хахад үһаниинь энэ нуураар хүүен урдана. Мүн лэ анхандаа тээ тэрэ доорохоно, Хүсөөтын адагһаа наахануур Үбхэйн баабайн нуур малгайн шэнээн томо алтарма хөөлэнтиигөөрөө суурхажа, мүрэнһөө гушаад сажангай хирэдэ байдаг бэлэй. Мүнөө энэ багахан нуур баһал үгы болошонхой. Мүрэнэй үһан урда эрьеэ мэрэ мэрэһээр ерэжэ, нуурые бүхэлеэрнь залгижархёо. Хёлго мүрэн жэлһээ жэлдэ улам бүри сэхэ харгы оложо, шүдэгүй амаараа тэрэнээ нэтэрүүгээр дайлан ябана хэбэртэй.

Залуу аяншад мүрэнэй тохой тойрожо, эрье доро буугаад, зөөлэхэн шара элһэн дээгүүр шэмээгүйхэнөөр гэшхэлүүлэн, үһанай заха хүрэжэ ерэбэ. Моридынь зэргэ үһа уруу ороод, хүзүүгээ һунаажа, амалагданхай амаараа ябууд дундаа үһа шурхираса һороно. Эрьеһээ холодохо бүринь гүнзэгы боложо, моридой үбдэгһөө дээрэ гараба. Үһанай оёорто гүбэгэр шара далангууд болдируутажа, элһээр дэлһэтэһэн хонхосогууд нугалбаряатажа, элеэр харагдана. Түргэн урадхалда туулгаһан хушан шара элһэ бүр үһанай оёороор удаахан һолжорон урдажа, далан хонхосогуудта тогтоно. Үһан моридой үбсүүндэ хүрэжэ, хүлөө ургэхөөр болоодхибо. Үһанай оёор байн байн харагдахаа болижо бүүдыбэ. Моридой доодо тээ үһан хүүен бурьялна, һула табигдаһан дүрөөнүүд иишэ тиишээ һэнжэгыдүүлнэ. Дээдэ тээһээнь үһан һүртэйгөөр ханатан халбайн ерэжэ, хүсэтэйгөөр сохино. Түргэнөөр урдаһан модонуудай забһар харан аяншад урагшаа зүдхэнэ. Хойто эрье тээшээ бүри гүнзэгы боложо, түрүүлэн ябаһан Дугарай хээр мориной ташаанда хүрэбэ. Мориниинь хүл алдахаа һанажа, дэндэр дэндэр гээдхибэ. Хойнонь ябаһан Дулма бага жэхыд гэбэ хэбэртэй:

— Дугар, уламаа алдаалши! — гэжэ дуугарба.

— Үгы даа. Уламаа алдахагүй байхабди. Үһан зааха нэмээ юм байна. Дээштэ бороо оробо аабза,— гэжэ Дугар гэдэргээ эрьен энеэбхилбэ.

Уданшгүй гансата гүйхэн боложо, тэдэнэр хойто бэеын хайр дээрэ гараад, харшаганаса гэшхүүлбэ. Элһэ хайр соо жэгтэй бүхөөр ургашаһан улаан бургааһа, һөөгүүдэй, залуухан уляаһануудай хоорондуур гэшхүүлээд, һиирэгэр нарһан набтуул соо оробод. Моридынь набтагар бүдүүн нарһадай ута хара һүүдэр дээгүүр алхална, набтуулай оёорой нойтобор шара элһэндэ хурса туруунай тодохон тамга дарана.

Эгээл энэ үедэ баһа нэгэ хазаар моритой хүнэй урдаһаа ерээд, тэдэнэй хойноһоо муухайхан нюдөөр харахадажа, уламаар гаража ябахыень Дулма Дугар хоёр обёоroошгүй һэн.

Үргэлжэлэл. Эхниинь манай газетын июниин 6, 14, 19-нэй, июлиин 5-най, 30-най, августын 7-ной номерто харагты.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина. 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем —24-74 корректорская — 32-67 бухгалтерия 37-32. Для международных переговоров — 16.

Н 00497 Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 4429